24-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 15 пус.

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

1941
ИЮЛЬ
15
ЫТЛАРИКУН
164 (5879) №

ЧӐВАШ КОММУНИ

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАҪАЧӖ.

Гитлерла Германие хирӗҫ пыракан кӗрешӳ пирӗн ҫӗнтерӳпе вӗҫленет

Германие хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра пӗрле кӗрешесси ҫинчен ССР Союзӗпе Великобритани правительствисем хушшинче тунӑ, паян «Правда» хаҫатра пичетленсе тухакан Килӗшӳ историллӗ тата политикӑллӑ питех те пысӑк вырӑн йышӑнса тӑракан документ пулса тӑрать. Ҫак документӑн витӗмлӗхӗпе вӑйне пысӑк вырӑн йышӑнса тӑракан икӗ кӗске пунктсенче кӑтартса панӑ:

1. Хальхи вӑхӑтра гитлерла Германие хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра икӗ Правительстви те пӗр-пӗрне пур енчен те пулӑшма пулаҫҫӗ.

2. Малалла, вӗсем ҫапла тума пулаҫҫӗ: ҫак вӑрҫӑ пынӑ вӑхӑтра вӗсем, икӗ енчен те килӗшсе татӑлмасӑр, калаҫусем те тумаҫҫӗ, перемири е мирлӗ договор та тумаҫҫӗ.

Килӗшӳ ҫумне хушса ҫырнӑ Протоколтан ҫакӑ курӑнать: килӗшӳ ӑна алӑ пусса ҫирӗплетнӗ самантран пуҫласа (1941 ҫулти июлӗн 12-мӗшӗнче) ҫийӗнчех вӑй илет тата ӑна ратификацилемелле мар.

Гитлерла Германие хирӗҫ пӗрле кӗрешесси ҫинчен Англипе ССР Союзӗ хушшинче Килӗшӳ туни — урӑх халӑхсемпе мир ҫинчен тунӑ договорсене таптаса тӑкнӑ фашистла вӑрӑ-хурахсене хирӗҫ пыракан халӑхсен вӑрҫинче ҫӗнӗ тапхӑр пуҫланнине пӗлтерет. Ҫак Килӗшӳ фашистла ирсӗрсене хирӗҫ, намӑса ҫухатнӑ тата асса кайнӑ Гитлера хирӗҫ — пӗтӗм тӗнчене хӑйне пӑхӑнтарас, пӗтӗм тӗнчери халӑхсене тата вӑл шутрах Совет Союзӗпе Великобританин аслӑ халӑхӗсене хӑйӗн мӗскӗн чурисем туса хурас тӗллев тытнӑ Гитлера хирӗҫ кӗрешекен калама ҫук пысӑк вӑйсене пӗр ҫӗре пухнине пӗлтерет.

Гитлерла Германия этемлӗхшӗн мӗн кӳнине пурнӑҫ лайӑх кӑтартса пачӗ. Тустарса, ҫаратса пӗтернӗ, государственноҫпа наци тӗлӗшӗнчен хӑйсем тӗллӗн никама пӑхӑнмасӑр пурӑнмалли положенисӗр тӑратса хӑварнӑ французсем, чехсем, поляксем, сербсем, Норвегия, Бельгия, Дания, Голландия, Греция тата ытти халӑхсем фашистсен оккупациллӗ тискер режимӗн йывӑр пусмӑрӗ айӗнче асапланаҫҫӗ. Ҫак режима, — унӑн умӗнче вӑтам ӗмӗрти чи тӗттӗм вӑхӑтсем те тӗксӗмленеҫҫӗ, — ҫак режима ӗнтӗ гитлерла шайка Европӑри «ҫӗнӗ йӗрке» тесе ят парать. Ҫак «йӗркене» пӗтӗм тӗнчене сарасшӑн. Фашистла захватчиксем хӑйсен ҫӑткӑн, юнлӑ аллисене совет халӑхӗн ҫӗрӗсем патнелле, Британи утравӗсем патнелле, Латин Америкинчи ҫӗршывсем патнелле, Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсем патнелле тӑсаҫҫӗ. Мӗнпур халӑхсем валли чуралӑх тата пусмӑр — акӑ мӗн ҫырса хунӑ Гитлерӑн юнлӑ ялавӗ ҫине. Вӑл хӑйӗн «Манӑн кӗрешӳ» ятлӑ кӗнекинче намӑса пӗлмесӗр уҫҫӑн ҫапла калать: Германири «господасен» рассипе танлашма пӗр халӑхӑн та право ҫук, тесе ҫырать.

Совет Союзӗ, хӑйӗн мире юратакан политикине ҫирӗппӗн пурнӑҫа кӗртсе пырса тата вӑрҫӑ малалла сарӑлассине сирсе яма тӑрӑшса, 1939 ҫулта Германипе пӗр-пӗрин ҫине тапӑнас марри ҫинчен пакт турӗ. Оборонӑн Государственный Комитечӗн Председателӗ И. В. Сталин юлташ хӑй радио тӑрӑх 1941 ҫулти июлӗн 3-мӗшӗнче тухса каланӑ историллӗ выступленире кӑтартса панӑ пек, ҫак пакта тунипе Совет Правительстви хамӑрӑн ҫӗршыва ҫулталӑк ҫурӑ хушши мирлӗ пурӑнма май туса пачӗ тата фашистла Германия пирӗн ҫӗршыв ҫине тапӑнсан, ӑна отпор пама хамӑрӑн вӑйсене хатӗрлемешкӗн май пачӗ. Гитлерпа унӑн ушкӑнӗ ҫавӑн пек положенипе килӗшесшӗн пулмарӗҫ. Гитлерла Германия пакта ултавлӑн пӑсрӗ тата ССР Союзӗ ҫине сасартӑк килсе тапӑнчӗ; ҫакӑнпа вара хӑй юнлӑ агрессор пулнине пӗтӗм тӗнче умӗнче кӑтартса пачӗ.

Мӗнпур тӗнчен, мӗнпур халӑхсен юратӑвӗпе кӑмӑлӗ Совет Союзӗ енче, Англи енче, халӗ вӗсене пуриншӗн те усал тӑшмана хирӗҫ, ултавлӑ Гитлера, демократин тата мӗнпур этемлӗхӗн чи хаяр тӑшманне хирӗҫ пыракан кӗрешӳ пӗрлештерсе тӑрать. Фашистла йыткӗтӗвӗсем ӑҫта пырса тухаҫҫӗ, ҫавӑнта пур ҫӗрте те демократиллӗ мӗнпур ирӗклӗхсене тата наци тӗлӗшӗнчен никама пӑхӑнмасӑр пурӑнмалли положенине пӗтерсе тӑкаҫҫӗ, этем тивӗҫлӗхне пычӑк ӑшне таптаса путараҫҫӗ. Нимӗҫ фашисчӗсен юнлӑ завоевателӗсем хӑйсемпе пӗрле вилӗм, чухӑнлӑх кӳреҫҫӗ, хӑйсем «низший раса» тесе шутлакан миллионшар ҫынсене юхӑнтарса хӑвараҫҫӗ. Тискер террор, тискер ӗҫсем, асаплантарнисем, мирлӗ ҫынсене, стариксене, хӗрарӑмсене, ачасене массӑллӑн пере-пере вӗлерни, чуралӑха персе чикнӗ ҫӗршывсен халӑхне халиччен курманла ирсӗррӗн мӑшкӑллани — акӑ мӗнпе паллӑ пулса тӑрать ӗнтӗ гитлерла ордӑсен вӑрӑ-хурахла ҫулӗ. Акӑ мӗншӗн ӗнтӗ гитлеризм — хӑйсен никама пӑхӑнмасӑр пурӑнассишӗн кӗрешекен, ирӗклӗхшӗн, демократишӗн, чуралантарассине хирӗҫ кӗрешекен мӗнпур халӑхсен тӑшманӗ пулса тӑрать.

Гитлерла Германин планӗсем арканса кайрӗҫ. Гитлерла Германия пӗччен тӑрса юлчӗ. Ҫакнашкал ӗнтӗ Германин хальхи правителӗсен преступлениллӗ вӑрӑ-хурахла политикин результачӗ. Вӗсем хӑйсен вӑрӑ-хурахла лагерьне «Европӑри государствӑсен коалицийӗ» пек кӑтартса пама хӑтланни — мӗскӗн тата кулӑшла ӗҫ пулса тӑрать. Коалици вӑл — пӗртан праваллӑ халӑхсен союзӗ, суверенлӑ государствӑсем хушшинчи килӗшӳ. Гитлер хӑйӗн чӗмсӗр вассалӗсем пек хӑй хыҫҫӑн ертсе пыракан вакӑ ҫӑткӑнсен вӑрӑ-хурахла йыткӗтӗвӗ ҫавӑн пеккине мӗн чухлӗ те пулин асилтерет-и ӗнтӗ! Пурнӑҫ фактисем ҫакна кӑтартса пачӗҫ: вӑрҫа туртса кӗртнӗ Венгри, Румыни, Словаки, Финлянди, Итали халӑхӗсем хӑйсен ирӗкӗпе мар вӑрҫаҫҫӗ. Ҫак вӑрҫа вӗсене хӑйсен правителӗсем, хӑйсен халӑхӗсен интересӗсене сутнӑ правительсем илсе кӗртнӗ. Гитлерӑн мӗн хушнине итлекен вассалӗсем, унӑн мӗскӗн лакейӗсем мар пулсан, камсем пулччӑр-ха ҫав Муссолини, Хорти, Тисо, Антонеску, Маннергейм? Вӗсен сӑмахне, вӗсен шухӑшне никам та шута илмест. Вӗсене хушаҫҫӗ, вара вӗсем мӗн хушнине тӑваҫҫӗ.

Европӑри государствӑсен ССР Союзне хирӗҫле, Англине хирӗҫле «коалицийӗ», пурнӑҫра ҫук «коалици» ҫинчен шавланипе нимӗҫ фашисчӗсен хаҫат-журналӗсем Гитлерӑн авантюристла сӗмсӗр политикин вилӗм кӳрекен результачӗсене Германи халӑхӗнчен пытарса усрасшӑн. Чӑннипе илсен, Гитлерӑн Совет Союзӗнчи халӑхсене хирӗҫле коалици тӑвас планӗсем намӑслӑн арканса кайрӗҫ. Йӑлтах урӑхла пулса тӑчӗ. Гитлер хӑйне хирӗҫ Совет Союзӗнчи тата Великобританири аслӑ халӑхсен чӑн-чӑн хӑватлӑ коалицине тӑвассине кӑларса тӑратрӗ. Гитлерла Германине хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра ССР Союзӗпе Великобритани пӗрле кӗрешесси ҫинчен тунӑ, паян пичетленсе тухакан Килӗшӳ тата ССР Союзӗпе Великобритани пӗр-пӗринпе килӗшсе татӑлмасӑр Германипе калаҫусем ирттермелле маррипе мир тумалла марри ҫинчен тунӑ Килӗшӳ, — ҫак Килӗшӳ вӑл акӑ мӗне пӗлтерет: паянтан пуҫласа Европӑри халӑхсен коалицине, Гитлера хирӗҫ пыракан кӗрешӳре мӗнпур халӑхсене пӗрлештерекен коалицине туса йӗркеленӗ, вӑл гитлеризма ҫӗмӗрсе тӑкас ӗҫе ҫӗнтерӳллӗ вӗҫлесси патне илсе ҫитерет.

Халӗ ӗнтӗ гитлерла Германия хӑйӗн инҫетерех куракан политикӗсене пуринчен те ытларах шиклентернӗ хӑрушлӑх ҫине пырса тӑрӑнчӗ. Паянтан пуҫласа гитлерла Германин икӗ фронтра ҫапӑҫмалла пулать, ҫапла пулни вӑл Гитлерӑн захватчикла мӗнпур планӗсене аркатса тӑкать. Халӗ пуҫланӑ авантюрӑн вилӗмлӗ результачӗсене Германи халӑхӗнчен Геббельс ведомствин нимӗнле чеелӗхӗпе нимӗнле ултавӗ те пытарса хӑварма пултарас ҫук. Гитлеровецсем Германине акӑ мӗн патне илсе ҫитерчӗҫ: хӗвелтухӑҫ фронтӗнче аманнӑ ҫынсем тиенӗ поездсем вӗҫӗ-хӗррисӗр тӑсӑлса пынӑ вӑхӑтра Англи ҫыранӗ ҫинчен Англи авиацин боевой самолечӗсем вӗҫе-вӗҫе тухаҫҫӗ, вӗсем Германин чи пысӑк та кирлӗ промышленноҫлӑ центрӗсене аркатаҫҫӗ, унӑн оборонӑллӑ тӗрекне ҫӗмӗреҫҫӗ. Икӗ фронтра, икӗ фронтра ҫеҫ те мар, татах та нумайрах фронтра пыракан вӑрҫӑ — акӑ мӗнле хӑрушӑ положение кӗртсе тӑратрӗ Германине Гитлер тата унӑн ушкӑнӗ. Гитлер йӑнӑшрӗ! Вӑл хӑйӗн планне — Европӑри халӑхсене уйрӑмшарӑн, пӗрерӗн ҫӗмӗрсе тӑкас планне пурнӑҫа кӗртеймерӗ. Халӗ ӗнтӗ ӑна фронтсем хупӑрласа тӑраҫҫӗ, вӗсем Гитлера тата гитлеризма пораженипе аркану патне илсе ҫитереҫҫӗ.

Гитлер планӗсем пӗрин хыҫҫӑн теприн арканса пыраҫҫӗ. Вӑл Англишӗн пыракан ҫапӑҫӑва выляса ячӗ, вӑл Британи утравӗсем тӗлӗнче сывлӑшра пуҫпулса тӑма пултараймарӗ. Пӗрлешӳллӗ Штатсен ӗҫӗсем, вӗсем Исланди правительствипе килӗшсе, хӑйсен войскисене Исландие антарса хӑварни Германин стратегиллӗ положенине нумай начарлатрӗҫ. Совет Союзне хирӗҫ пыракан хаяр ҫапӑҫусенче Гитлер чи лайӑх дивизисене ҫухатрӗ те ӗнтӗ. Фашистла йыткӗтӗвӗсем хӗснине хӑватлӑ Хӗрлӗ Ҫар паттӑррӑн сире-сире ярать, Гитлерӑн «ҫиҫӗм пек хӑвӑрт килсе ҫапас» планӗсене аркатса та ячӗ ӗнтӗ.

Цивилизацине хӳтлессишӗн пыракан кӗрешӗве аслӑ, вӗҫӗ-хӗррисӗр пысӑк вӑйсем ҫӗкленсе тӑчӗҫ. Вӗсем гитлерла Германишӗн вилӗмлӗ хӑрушлӑх пулса тӑраҫҫӗ. Фашистла захватчиксене хирӗҫ пӗтӗм совет халӑхӗ, хӑйӗн ҫулпуҫӗ Сталин юлташ тавра таччӑн пӗрлешсе пӗтӗҫнӗ пӗтӗм совет халӑхӗ, пӗр ҫын пек пулса, ҫӗкленсе тӑчӗ. Гитлерла Германие хирӗҫ Англия ытларах та ытларах вӑйлӑ кӗрешӳ сарса пырать, ҫак кӗрешӳре вӑл чӗртаварсен, вӑрҫӑ материалӗсен, гитлеризма хирӗҫ пыракан кӗрешӗве ӑнӑҫлӑн вӗҫлеме мӗн кирлӗ — ҫавсен калама ҫук пысӑк ресурсӗсем пур Пӗрлешӳллӗ Штатсен пулӑшӑвӗ ҫине таянса тӑрать, ҫав пулӑшу куллен кун ытларах та ытларах ӳсе пырать.

Совет Союзӗпе Великобритани хушшинче Килӗшӳ туни гитлерла Германие хирӗҫ пыракан кӗрешӳн ҫавӑрӑну тапхӑрӗ пулса тӑрать. Ҫак Килӗшӗве совет халӑхӗ пысӑк кӑмӑлпа саламласа кӗтсе илет. Хӑй совет халӑхӗпе пӗр шухӑшлӑ пулнине халичченех кӑтартса панӑ Англи халӑхӗ те ӑна ҫавӑн пекех саламласа кӗтсе илет. Нумай вӑхӑт хушши ӗнтӗ Англи халӑхӗ гитлерла бандӑсене хирӗҫ паттӑррӑн ҫапӑҫать. Англипе ССР Союзӗ хушшинче тунӑ Килӗшӳ фашистла оккупантсен пусмӑрӗ айӗнче асапланса пурӑнакан халӑхсен чунхавалне ҫӗклет, вӗсене гитлерла пусмӑрҫӑсене хирӗҫ малалла кӗрешме хавхалантарса ҫӗклет.

Англипе ССР Союзӗ хушшинче Килӗшӳ туни ҫинчен калакан пӗлтерӳ гитлерла бандӑсене урса каяс пек ҫиллентерет, тарӑхтарать тесе шутлама пулать, мӗншӗн тесен ҫак Килӗшӗве туни вӗсен планӗсене хаяррӑн пырса ҫапнине пӗлтерет. Нимӗн иккӗленмелли те ҫук, шанчӑкӗ пӗтсе килнине кура юнлӑ Гитлер ҫӗнӗрен пырса ҫапма хӑйӗн мӗнпур вӑйӗсене хӑваласа кӑларӗ. Малашнехи кӗрешӳ хаяр, вӑйлӑ тата йывӑр пулать. Анчах кирек мӗнле йывӑрлӑхсем пулсан та, ҫӗнтерӳ пирӗн енче пулать, ирӗклӗхшӗн, тӑван ҫӗршывшӑн, никама пӑхӑнмасӑр пурӑнассишӗн, Гитлерӑн фашистла ҫарӗсем чуралантарнине тата чуралантарас хӑрушлӑха хирӗҫ кӗрешӳ ялавӗ ҫӗкленисем енче пулать.

Англипе ССР Союзӗ хушшинчи Килӗшӳ этемлӗх тӑшманне — Гитлера хирӗҫ кӗрешекен вӑйсене пӗрлештерет. Вӑл Совет Союзӗнчи тата Великобританири халӑхсен аслӑ кӗрешӳне, этемлӗхе гитлерла тискер хӑрушлӑхран ирӗке кӑларакан кӗрешӗве ҫӗнтерӳпе вӗҫлес ирӗк-кӑмӑлӗ никам ҫӗмӗреймин ҫирӗп пулнине кӑтартса парать. Историллӗ хаяр кунсенче Совет Союзӗнчи халӑхсемпе Великобританири халӑхсем пӗр-пӗрне тӑванла пулӑшу аллине тӑсса пачӗҫ. Тӑшмана ҫӗмӗрсе тӑкатпӑрах, Европӑри тата пӗтӗм тӗнчери халӑхсене гитлерла Германия хурлӑха персе чикес хӑрушлӑхран хӑтаратпӑрах.

(«Правда» умстатьи, июлӗн 14-мӗш.)

Германие хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра пӗрле кӗрешесси ҫинчен ССР Союзӗпе Великобритани правительствисем хушшинче тунӑ

КИЛӖШӲ

Юлашки кунсем хушшинче Мускавра, пӗр енчен — СССР Халӑх Комиссарӗсен Совечӗн Председателӗ И. В. Сталин юлташпа Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗ В. М. Молотов юлташ, тепӗр енчен — Великобританин ССР Союзӗнчи Чрезвычайнӑй тата Полномочнӑй Посолӗ г-н Стаффорд Криппс хушшинче пулса иртнӗ калаҫусем хыҫҫӑн, июлӗн 12-мӗшӗнче СССР Правительствипе Пӗрлешӳллӗ Королевствӑри Унӑн Величествин Правительстви Германие хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра пӗрле кӗрешесси ҫинчен тунӑ Килӗшӗве, ҫавӑн пекех тата ҫак Килӗшӳ ҫумне хушса ҫырнӑ Протокола алӑ пусса ҫирӗплетнӗ.

Килӗшӗве алӑ пусса ҫирӗплетнӗ ҫӗрте ССР Союзӗ енчен: И. В. Сталин юлташ, Тинӗс-Ҫар Флочӗн Халӑх Комиссарӗ адмирал Н. Г. Кузнецов юлташ, Оборона Халӑх Комиссарӗн Заместителӗ Совет Союзӗн Маршалӗ Б. М. Шапошников юлташ, Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗн Заместителӗ А. Я. Вышинский юлташ, Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссариачӗн Генеральнӑй Секретарӗ А. А. Соболев юлташ, Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссариачӗн Коллеги членӗ А. П. Павлов юлташ тата Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссариачӗн ответлӑ работникӗсем С. П. Козырев, Ф. Т. Гусев, М. М. Потрубач юлташсем пулнӑ, Великобритани енчен: ССР Союзӗнчи ҫар миссийӗн пуҫлӑхӗ генерал-лейтенант Мэсон Макфарлан, ҫар миссийӗн членӗ контр-адмирал Д. Майлс, ҫар миссийӗн членӗ сывлӑшри вӑйсен вице-маршалӗ А. Кольер, ССР Союзӗнчи экономикӑллӑ миссин пуҫлӑхӗ г-н Лоуренс Кадбюри, Англи посольствин советникӗ г-н Л. Баггаллей, ҫар атташи полковник Р. Грир, сывлӑшри вӑйсен атташи полковник Ч. Халлауэл, тинӗс атташи капитан Г. Клэнчи тата Англи посольствин ытти ответлӑ сотрудникӗсем чылайӗшӗ пулнӑ.

Аяларахра ҫав Килӗшӳпе ун ҫумне хушса ҫырнӑ Протоколӑн текстне пичетлетпӗр.

Германие хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра пӗрле кӗрешесси ҫинчен ССР Союзӗн Правительствипе Пӗрлешӳллӗ Королевствӑри Унӑн Величествин Правительстви тунӑ

КИЛӖШӲ

ССР Союзӗн Правительстви тата Пӗрлешӳллӗ Королевствӑри Унӑн Величествин Правительстви, ҫак Килӗшӗве туса ҫирӗплетсе, ҫакӑн ҫинчен пӗлтереҫҫӗ:

1. Хальхи вӑхӑтра гитлерла Германие хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра икӗ Правительстви те пӗр-пӗрне пур енчен те пулӑшма пулаҫҫӗ.

2. Малалла, вӗсем ҫапла тума пулаҫҫӗ: ҫак вӑрҫӑ пынӑ вӑхӑтра вӗсем, икӗ енчен те килӗшсе татӑлмасӑр, калаҫусем те тумаҫҫӗ, перемири е мирлӗ договор та тумаҫҫӗ.

Ҫак Килӗшӗве икӗ экземплярпа туса ҫирӗплетнӗ, кашнинех вырӑс тата Англи чӗлхисемпе ҫырнӑ.

Икӗ тексчӗн те вӑйӗ пӗртанах шутланать.

Мускав, 1941 ҫулти июлӗн 12-мӗш.

ССР Союзӗн Правительстви Полномочи панипе — СССР Халӑх Комиссарӗсен Совечӗн Председатель Заместителӗ тата Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗ —

В. МОЛОТОВ.

Пӗрлешӳллӗ Королевствӑри Унӑн Величествин Правительстви Полномочи панипе — Унӑн Величествин ССР Союзӗнчи Чрезвычайнӑй тата Полномочнӑй Посолӗ —

СТАФФОРД КРИППС.

Германие хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра пӗрле кӗрешесси ҫинчен ССР Союзӗн Правительствипе Пӗрлешӳллӗ Королевствӑри Унӑн Величествин Правительстви 1941 ҫулти июлӗн 12-мӗшӗнче туса ҫирӗплетнӗ Килӗшӳ ҫумне ҫырнӑ

ПРОТОКОЛ

Германие хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра пӗрле кӗрешесси ҫинчен ССР Союзӗн Правительствипе Пӗрлешӳллӗ Королевствӑри Унӑн Величествин Правительстви Килӗшӳ туса ҫирӗплетнӗ чухне, калаҫса татӑлакан Енсем ҫакӑн пирки килӗшнӗ: ҫӳлте асӑннӑ Килӗшӳ ӑна туса алӑ пуснӑ хыҫҫӑнах вӑя кӗрет, ӑна ратификаци тумаҫҫӗ.

Ҫак Протокола икӗ экземплярпа, кашнинех вырӑс тата Англи чӗлхисемпе ҫырнӑ.

Икӗ тексчӗн те вӑйӗ пӗртанах шутланать.

Мускав, 1941 ҫулти июлӗн 12-мӗш.

Советлӑ Социализмлӑ Республикӑсен Союзӗн Правительстви Полномочи панипе — Халӑх Комиссарӗсен Совечӗн Председатель Заместителӗ тата Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗ —

В. МОЛОТОВ.

Пӗрлешӳллӗ Королевствӑри Унӑн Величествин Правительстви Полномочи панипе — Унӑн Величествин ССР Союзӗнчи Чрезвычайнӑй тата Полномочнӑй Посолӗ —

СТАФФОРД КРИППС.

Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссариатӗнче

Кӑҫалхи июлӗн 11-мӗшпе 12-мӗшӗнче панӑ нотӑсемпе Болгарин Мускаври Посланникӗ г. Стаменов Германи правительстви хушнипе СССР Правительствине ҫакӑн ҫинчен пӗлтернӗ: Германи правительстви, 1907 ҫулти октябрӗн 18-мӗшӗнче Гаагӑра тунӑ Конвенци ҫине кӑтартса парса, Балти тинӗсӗнче тата Ҫурҫӗрти Пӑрлӑ океанра Германин темиҫе пысӑк парохочӗсемпе ҫар госпиталӗсен суднисем вырӑнне усӑ курма шутлать, тенӗ.

Ҫак заявленине хирӗҫ ответлесе, Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарӗ В. М. Молотов юлташ кӑҫалхи июлӗн 13-мӗшӗнче г. Стаменова ҫапла пӗлтернӗ: пӗтӗм тӗнчери договорсемпе килӗшӳсене Германи правительстви тӑтӑшах ултавлӑн пӑснӑ фактсене палӑртнӑ хыҫҫӑн, 1907 ҫулта Гаагӑра тунӑ Конвенци правилисене Германи правительстви чӑннипех пӑхӑнса пырассине Совет Правительстви ӗненме пултараймасть. Пӗтӗм тӗнчери правӑн элементарнӑй принципӗсене пӑхӑнмасӑр Германи ҫарӗ совет госпиталӗсем ҫине пенине хирӗҫлесе, Совет Правительстви протест пачӗ ӗнтӗ. Ҫакна кура, Гаагӑра тунӑ Конвенци постановленийӗсене Германи правительстви пӑхӑнмӗ тата госпиталь суднисемпе вӑл вӑрҫӑ тӗллевӗсемшӗн усӑ курӗ, тесе шанмасӑр калама Совет Правительствин пур сӑлтавсем те пур. Ҫӳлте каланисене пула, 1907 ҫулти октябрӗн 18-мӗшӗнче Гаагӑра тунӑ Конвенцире кӑтартса панӑ режима Совет Правительстви ҫавнашкал суднӑсем тӗлӗшпе пӑхӑнмашкӑн килӗшме пултараймасть.

Куллен икшер норма

ҪЕМЕРЛЕ. (**«Чӑваш Коммуни» корр.**). «Труженик» заводри стружечнӑй цехра пур станоксем ҫинче те хӗрарӑмсем ӗҫлеҫҫӗ. Станочницӑсем ӗҫ тухӑҫлӑхне ӳстерес тата продукци пахалӑхне лайӑхлатас тӗлӗшпе паха пример кӑтартаҫҫӗ. Цех коллективӗ уйрӑмӑнах юлашки вӑхӑтра паха тӗслӗхсем кӑтартма пуҫларӗ. Кашни кунах вӑл вӑтамран илсен плана 110—120 процент тултарса пырать.

— Эпир хамӑр ӗҫ вырӑнӗнче стахановла ӗҫлесе Хӗрлӗ Ҫара, Хӗрлӗ Флота аскӑнса кайнӑ фашистла бандитсене ҫӗмӗрсе тӑкма пулӑшатпӑр. Пирӗнтен Совет Правительстви мӗн чухлӗ продукци ыйтать, эпир ҫавӑн чухлӗ продукци туса кӑларма пултаратпӑр,— теҫҫӗ стахановкӑсем.

Паллӑ стахановкӑсем Подклетнова тата Константинова юлташсем икшер станокпа ӗҫлеҫҫӗ, кулленхи нормӑна яланах ирттерсе тултараҫҫӗ. Смирнова, Вахнина, В. Бодина, Е. Киселева юлташсем вӑтамран кашнинех нормӑна икшер, иккӗ ҫуршар хут ирттерсе тултараҫҫӗ.

Германие хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра пӗрле кӗрешесси ҫинчен ССР Союзӗпе Великобритани Правительствисем хушшинче тунӑ Килӗшӳ пирки ютҫӗршыв сенче мӗн ҫыраҫҫӗ

ЛОНДОН, июлӗн 13-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви хӑйӗн дипломатиллӗ обозревателӗн Фергюсонӑн статьине парать, вӑл статьяра Совет Союзӗпе Англи хушшинче Килӗшӳ туни ҫинчен ҫырнӑ. Германие хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра пӗрле кӗрешесси ҫинчен Англипе вырӑссен правительствисем тунӑ питех те пысӑк вырӑнта тӑракан килӗшӗве алӑ пусса ҫирӗплетнӗ ӗнтӗ. Совет Союзӗпе пынӑ калаҫусен кашни тапхӑрӗнчех Англия доминионсен тата Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсен правительствисен шухӑшӗсене ыйтса пӗлнӗ тата калаҫусем мӗнле пыни ҫинчен вӗсене тӑтӑшах пӗлтерсе тӑнӑ. Пӗрле кӗрешесси ҫинчен тунӑ килӗшӳ кунччен малтанах икӗ правительстви те Германие хирӗҫ вӑрҫнӑ факта формально ҫирӗплетет. Ҫак килӗшӳ вӑл Германие, — кирлех пулса тӑрать пулсан, — ҫакӑн ҫинчен кӑтартса парать: вӑл хӑйне хирӗҫ кӗрешекен пӗрлехлӗ фронт туса хучӗ, ҫак фронта нимӗнле ирсӗр вӑрттӑн ӗҫсемпе те вӑйсӑрлатма ҫук. Доминионсен правительствисем ҫак килӗшӗве пурте пӗр шухӑшлӑ пулса ырланӑ. Калаҫусене темиҫе кун хушшинче туса ирттернӗ. Ҫак килӗшӳн пӗлтерӗшне пӗтӗмӗшпех хаклас тесен, Черчилль июнӗн 22-мӗшӗнче каланӑ ҫак сӑмахсене аса илес пулать: кам нацизма хирӗҫ кӗрешет, вӑл пирӗнтен яланах пулӑшу илӗ, кам Гитлерпа пӗрле пырать, вӑл пирӗн тӑшман шутланать. Ҫавӑнпа та эпир Российйӑна тата вырӑс халӑхне пур енчен те пулӑшӑпӑр.

Англин информаци министерстви Совет Союзӗпе Англи хушшинче тунӑ килӗшӳ текстне радио тӑрӑх панӑ. Ҫак килӗшӳ пирки тунӑ комментарисенче вӑл ҫапла ҫырать: ҫак килӗшӳ вӑл пӗр-пӗринпе практикӑра ҫыхӑнса тӑрас политикӑна, премьер-министр июнӗн 22-мӗшӗнче, Гитлер Совет Союзне хирӗҫ ултавлӑ майпа тапӑннӑ кун, радио тӑрӑх каланӑ хӑйӗн сӑмахӗнче палӑртса панӑ политикӑна ҫирӗплетет.

Июнӗн 24-мӗшӗнче общинӑсен палатинче ютҫӗршыв ӗҫӗсен министрӗ ҫак политикӑна татах та тепӗр хут ҫирӗплетнӗ, вӑл хӑйӗн сӑмахӗнче ҫапла каланӑ: вырӑссем хӑйсен тӑван ҫӗрӗшӗн ҫапӑҫаҫҫӗ. Вӗсем тӗнчере пуҫпулса тӑма хӑтланакан Гитлера хирӗҫ кӗрешеҫҫӗ, апла пулсан, Англипе ССР Союзӗн пӗр тӑшманне хирӗҫ кӗрешеҫҫӗ. Мускавра алӑ пусса ҫирӗплетнӗ килӗшӳ ҫав заявленисен результачӗ пулса тӑрать тата Гитлера хирӗҫ туса пыракан вӑрҫа ӑнӑҫлӑн вӗҫлеме икӗ ҫӗршывне те вӑрҫӑ тӗлӗшӗнчен пӗрле ҫыхӑнса ӗҫлеме май парать.

НЬЮ-ЙОРК, июлӗн 13-мӗш. (ТАСС). Германине хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра пӗрле кӗрешесси ҫинчен ССР Союзӗпе Великобритани правительствисем хушшинче тунӑ килӗшӳн текстне илнӗ хыҫҫӑн ҫийӗнчех Америкӑри агентствӑсем ӑна пур хаҫатсене те панӑ. Радиовещани компанийӗсем килӗшӳ текстне радио тӑрӑх панӑ.

ЖЕНЕВА, июлӗн 13-мӗш. (ТАСС) Германие хирӗҫ пыракан вӑрҫӑра пӗрле кӗрешесси ҫинчен ССР Союзӗпе Великобритани правительствисем хушшинче Килӗшӳ туни Германин ертсе пыракан ҫыннисене хыттӑн пырса тивнӗ. Ҫак килӗшӳ Германи халӑхӗпе Германия оккупациленӗ ҫӗршывсенчи халӑхсен чӗринче чӗртсе тӑракан ҫивӗч туйӑма пӗчӗклетес тесе, Германири радио тӗрлӗрен пӗлтерӳсем сарнӑ, вӑл пӗлтерӳсенче Совет Союзӗпе Англи хушшинче тунӑ килӗшӳн пӗлтерӗшне пур майпа та пӗчӗклетме хӑтланаҫҫӗ. Ҫав пӗлтерӳсенче ним тума пӗлмесӗр тарӑхса ятлаҫни ҫакна кӑтартса парать: Германин ертсе пыракан ҫыннисем ССР Союзӗпе Великобритани хушшинче тунӑ килӗшӗве пула вӑрҫӑ ӗҫӗсем хӑйсемшӗн начар пуласринчен хыттӑн шикленеҫҫӗ.

Норвегири профсоюзсен руководителӗсен протесчӗ

СТОКГОЛЬМ, июлӗн 10-мӗш. (ТАСС). «Дагенс нюхетер» хаҫат пӗлтернӗ тӑрӑх, Норвегири профсоюзсен пӗрлешӗвӗн председателӗ Иенс Танген Германин Норвегири влаҫӗсем патне ҫыру янӑ, ҫырура пӗрлешӗвӗн арестленӗ вице-председателӗпе Буландпа тата профсоюзсен ытти деятелӗсемпе хӑй пӗр шухӑшлӑ пулни ҫинчен пӗлтернӗ. Танген хӑйӗн ҫырӑвӗнче ҫапла ҫырать: Норвегири положени чӑтма ҫук йывӑр, часах акӑ профсоюзсем, фашистла квислингсен контрольне пӑхӑнса тӑриччен, хӑйсене хӑйсемех салатса ярӗҫ. Танген ҫапла асӑрхаттарать: событисем ҫавӑн пек аталанса пыни Норвегири профсоюзсен членӗсем, 350 пин ҫын, оккупантсем ҫӗршывра туса хунӑ режима хирӗҫ выступлени тӑвасси патне илсе пыма пултарать.

Юханшыв урлӑ каҫмалли вырӑнти сывлӑшри ҫапӑҫу

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, июлӗн 9-мӗш. (ТАСС спецкорӗ). Н-ски авиачаҫӑн подразделенине противникӑн мотомехчаҫӗсене, Ч. юханшывӗ урлӑ каҫма хатӗрленнӗ чаҫсене, бомбӑсем пӑрахса ҫӗмӗрме задани панӑ пулнӑ. Ҫанталӑк вӗҫме лайӑх пулман—пӗлӗтсем аялта ишсе пынӑ, вырӑнӗ-вырӑнӗпе ҫумӑр ҫунӑ.

Капитан-орденоносец Котнов командирлӑнче тӑракан совет бомбардировщикӗсем, 8 бомбардировщик противник тӑракан вырӑна вӗҫсе кайнӑ. Кирлӗ тӗле ҫывхарса пынӑ вӑхӑтра самолетсем ҫине зенитнӑй орудисенчен вӑйлӑн пеме пуҫланӑ. Маневрсем тӑва-тӑва, подразделени зениткӑсем персе тӑракан вырӑнтан чиперех тухнӑ, бомбӑсем пӑрахма пуҫланӑ. Бомбӑсене пӑрахса пӗтерсен, тӑшманӑн переправине пӗтерсе тӑкнӑ хыҫҫӑн, сывлӑша 15 «Мессершмитт» вӗҫсе ҫӗкленнӗ. Вӗсем совет летчикӗсене атакӑлама хатӗрленнӗ. Анчах тӑшман истребителӗсем атака пуҫлама хатӗрленсе ҫитичченех, пирӗн стрелок-радистсем вӗсенчен пӗрне персе те антарнӑ.

Бомбардировщиксенчен пӗрин ҫинче стрелок-радист Усачевӑн пулемечӗ сасартӑк ӗҫлеме чарӑннӑ. Ҫакна тӑшман летчикӗ асӑрханӑ, бомбардировщик ҫине пырса тапӑнма хатӗрленнӗ. Анчах Усачев пулеметри кӑлтӑка хӑвӑрт пӗтернӗ, тӑшман ҫине пӗр черет персе янӑ. Фашистла ҫӑхан аялалла чул пек татӑлса аннӑ.

Ҫапӑҫу малалла пынӑ. Тӑшман истребителӗсем ҫӗнӗ стройпа йӗркеленнӗ те пирӗн самолетсем патне хыҫалтан вӗҫсе пыма пуҫланӑ. Стрелок-радистсем Сергеенко, Коразин тата Шахновский пулеметсене ярса тытнӑ. Татах тепӗр икӗ «Мессершмитта» вут хыпса илнӗ, вӗсем ҫӗре персе аннӑ.

Персе антарнӑ тӑватӑ «Мессершмитт» — ҫакӑн пек ӗнтӗ Совет Союзӗн 8 бомбардировщикӗпе нимӗҫсен 15 истребителӗ хушшинчи ҫапӑҫун результачӗ.

Совет Информаци Бюровĕнчен

(Июлĕн 12-мĕшĕнчи каçхи пĕлтерӳ)

Июлĕн 12-мĕшĕнче **Псков, Витебск** тата **Новоград-Волынск** енĕсенче пирĕн войскăсем противник войскисене хирĕç вăйлăн çапăçнă.

Çапăçусем хыççăн фронтра ытлашши пысăк улшăнусемех пулман. Пирĕн авиаци противникăн мотомехчаçĕсене хирĕç вăрçă ĕçĕсене туса пынă, унăн аэродромĕсенчи авиаци çине пыра-пыра тапăннă, вăрçă ĕçĕсене туса пыма пирĕн войскăсене хӳтлесе тăнă. Констанцăри, Сулинăри портсен сооруженийĕсемпе транспортсем çине, Плоештири нефть промыслисем çине пырса бомбăсем пăрахнă.

Туллимар даннăйсем тăрăх, июлĕн 12-мĕшĕнче нимĕçсенне 102 самолет персе антарнă.

* * *

Июлĕн 11-мĕшĕнче Берлинри дивизин 178-мĕш пехота полкĕн 3-мĕш батальонĕнчи икĕ ефрейтор — радист Г. Циппель тата мотоциклист Р. Гроссер Хĕрлĕ Çар енне каçнă. Мобилизаци тăвиччен Циппель Берлинри почтамтра почтальон пулнă, Гроссер—Берлинри типографисенчен пĕринче печатник пулса ĕçленĕ. Çак тарса каçнă çынсем Совет Союзне вĕçсе каçнă Германин тăватă летчикĕ чĕнсе çырнă листовка Германи салтакĕсене калама çук пысăккăн хумхантарни çинчен каласа панă. «Нимĕç салтакĕсем, — тесе каланă пирĕн енне тарса каçнă çынсем, — шарламаççĕ, мĕншĕн тесен çавăншăн шарламаççĕ: кам та пулин хăйĕн шухăшĕсене çынсене илтмелле каласа парать пулсан, унăн пуçне çийĕнчех касса татĕç е ăна çапса вĕлерĕç. Нимĕç салтакĕ Германи çарне çĕмĕрсе тăкассине, фашизма пĕтерсе тăкассине пĕлсе тăрать».

* * *

Германи захватчикĕсен тылĕнче партизанла отрядсем коммуникацисем çине таттисĕрех тапăнаççĕ, обозсене, боеприпассемпе горючисем турттарса пыракан поездсене пĕтерсе тăкаççĕ, нимĕçсен фашистла войскисен групписене тата подразделенийĕсене сыхласа тăрса, вĕсене йăлтах пĕтерсе тăкаççĕ. Ч. ялĕнчи шкул çуртĕнче фашистсен роти тăнă. Каçхине 70 партизан шкула пырса кĕнĕ, часовойсене вĕсем ним сассăр-мĕнсĕр пĕтерсе тăкнă хыççăн, ăнсăртран пырса тапăннă противник çине пулеметсенчен пеме пуçланă. Нимĕçсенчен нумайĕшне вĕлернĕ тата амантнă.

Граждăн вăрçи участникĕ К. юлташ ертсе пыракан партизансен отрядне связистсем: кӳршĕри хуторта нимĕçсем хресченсене çаратаççĕ, тесе пĕлтернĕ. Çĕрле партизансем хутора йĕритаврах хупăрласа илнĕ. Фашистсем, партизансен вăйĕсем хăйсенчен ытлараххине курса, сарайра баррикадăсем тунă та пулеметран пеме пуçланă. Хире-хирĕç персе тăнă чухне партизансен отрячĕн командирне амантнă. Паттăр командир, ыратнине-мĕне туймасăрах, сарай çывăхĕнчи улăм купи патне хырăм тăрăх шуса пынă та, ăна чĕртсе янă. Çулăм сарай крышине те ярса илнĕ. Фашистсем çулăм çавăрса илнĕ убежищĕрен пĕрерĕн-пĕрерĕн тухса тарма тытăннă, анчах та вĕсене йăлтах пĕтерсе тăкнă е тыткăна илнĕ.

* * *

Санитар Зланин юлташ çапăçу хирĕнчен икĕ талăк хушши уйăрăлман. Противник хаяррăн персе тăнă çинчех, вăл аманнисене пухнă, вĕсене хӳтлĕхлĕ вырăнсене илсе кайса медицина енĕпе пирвайхи пулăшу панă. Снаряд катăкĕ Зланин юлташăн санитари сумкине аркатнă тата унăн винтовкинчи штыка çĕмĕрсе тăкнă. Анчах та паттăр санитар хăй ывăннине пĕлмесĕрех, тăшман пĕр таттисĕр персе тăнă çĕре пырса, аманнисене иле-иле кайнă, хăй каллех çапăçăва пынă. Герой-санитар темиçе вуншар красноармеецсене çăлса хăварнă.

* * *

Фронтăн пур участокĕсенче те красноармеец-поварсем пысăк та ответлă ĕç туса пыраççĕ. Н-ски полк Германи чаçĕсене хирĕç пĕр чарăнмасăр 40 сехет хушши ытла çапăçнă. Çĕрле полкри походнăй темиçе кухньăна противник хупăрласа илнĕ. Красноармеецсем, отделени командирĕ Григорьев ертсе пынипе, тăшман атакине икĕ сехет хушши сире-сире тăнă. Тăшманăн 19 салтакне пĕтерсе тăкнă, боецсем тăшман хупăрласа илнинчен тухнă. Полк вара палăртнă вăхăтра вĕри апат тата таса шыв илнĕ.

* * *

Хăй вăхăтĕнче Геринг çапла каппайса пĕлтернĕ: «Эпир Рур облаçне противникăн пĕр бомбардировщикне те пырса кĕме памастпăр. Эпĕ çакăн пек гаранти паратăп: Рур облаçĕ çине пĕр бомба та ӳкмĕ». Англи летчикĕсем çак фашистла каппайчăклăхăн хакне кăтартса панă. Англи авиацийĕ Хĕвеланăç Германи çине кашни каçах пыра-пыра бомбăсем пăрахать. Рур облаçĕнче, — çĕркăмрăкĕн тата металлурги промышленноçĕн 70 процентĕ унта шутланать, — пушарсем çуталаççĕ. Июлĕн 3-мĕшĕнче англичансем Кельнпа Дуисбург çине пырса бомбăсем пăрахнă, июлĕн 4-мĕшĕнче—Эссен çине, июлĕн 6-мĕшĕнче — Мюнстер çине, июлĕн 7-мĕшĕнче — Мюнстерпа Фортмунд çине пырса бомбăсем пăрахнă, июлĕн 8-мĕшпе 11-мĕшĕнче Кельнри тата Мюнстерти пысăк вырăнпа тăракан предприятисене çĕмĕрсе тăкнă. Нейтральнăй çĕршывсенчи çынсем кăтартса панă тăрăх, Англи бомбардировщикĕсем материаллă тата моралĕ пысăк сиенсем кӳни пирки Германире питех те хыттăн хумханаççĕ. «Рур облаçĕн кунçулĕ вăл—Германин кунçулĕ пулса тăрать» — тесе çырнă нумаях пулмасть «Дейче Альгемейне цейтунг» хаçат. Оверсис Ньюс агентстви пĕлтернĕ тăрăх, Рурти промышленность «хăйĕн мощноçĕнчен 40 процент чухлĕ кăна ĕçлет. Заводсенче жертвăсем нумай». Уйрăмăнах Рурти синтетически бензин туса кăларакан заводсене пысăк сиен тунă.

* * *

Çĕршывăн кăнтăр енчи облаçĕнчи колхозсен уйхирĕсенче совет патриотчĕсем халиччен пулман вăйлă тырпула пухса кĕртес тĕлĕшпе ĕçлеççĕ. Крым АСС Республикинчи Ичкински районри «Октябрь» колхозра фронта кайнă комбайнер вырăнне колхозница Евдокия Северина ĕçлеме пуçланă. Тăшмана çĕмĕрсе тăкма кайнă боец çамрăк комбайнеркăн ĕçĕпе савăнмалла. Северина юлташ «Коммунар» комбайнпа норма тăрăх 15 гектар вырас вырăнне кулленех 23-шер гектар вырать. Мария Анищенко ертсе пыракан звено та ĕç тухăçне пысăккăн ӳстернĕ: 15 тонна вăрлăх сортлас вырăнне кунне вăл 25-шер тонна сортлать. Июлĕн 8-мĕшĕнче таса та тутă тырăн малтанхи тоннисене государствăна панă. «Новый строй» колхозри комбайнер Хишко юлташ нормăсене пĕрре çурă хут тултарать. Пĕр гектар çинчен вăл 25 центнер ытла пăри çапса илет. Çĕрле тырпулсене хураллама çамрăксенчен тунă постсем тухаççĕ.

Трактористсемпе комбайнерсем горючин кашни тумламне перекетлĕн расходлаççĕ. Таджик СС Республикинчи Репарски МТС-ра çамрăк трактористсен Нитесанов юлташ ертсе пыракан бригади çĕрмамăк калчисене 3 пин гектар культиваци тунă тата горючине 1.300 килограмм перекетленĕ.

Н-ски чугунçул çинчи бригадир-путеец Билютин юлташ, хăйĕн участокĕ тăрăх çавăрăннă чухне, пĕр палламан çынна тĕл пулнă. Билютин çав палламан çынран документсем кăтартма ыйтнă. Палламан çын хăйĕн документчĕсене панă. Çав вăхăтрах вăл пăшал туртса кăларнă. Бригадир хăвăрт çапса диверсанта çĕре ӳкернĕ, пăшалне туртса илсе, ăна милицине илсе пынă.

Совет Информаци Бюровĕнчен

(Июлĕн 13-мĕшĕнчи каçхи пĕлтерӳ)

Июлĕн 13-мĕшĕнче **Псков, Витебск, Новоград-Волынск** енĕсенче пысăк та хаяр çапăçусем пынă.

Çурçĕр-Хĕвеланăç енче противникăн пысăк мотомеханизированнăй чаçĕсем наступлени сарса яма хăтланнă, анчах та пирĕн войскăсем çине тăрса кĕрешнипе, противнике пур çĕрте те малалла кайма чарса тăнă, вырăнĕ-вырăнĕпе ăна пысăк çухатусем кӳрсе каялла хăваласа янă.

Хĕвеланăç енче пирĕн войскăсем Жлобин, Рогачев хулисене каллех хăйсен аллине çавăрса илнĕ. Çак енчи ытти участоксенче кунĕпех противникăн пехотипе танкĕсен пысăк вăйĕсене хирĕç хаяр çапăçусем пулса пынă.

Кăнтăр-Хĕвеланăç енче пирĕн войскăсем противникăн мотомеханизированнăй чаçĕсене хирĕç çапăçнă, вĕсене хĕвелтухăç еннелле малалла кайма чарса тăнă. Çак енчи татти-сыпписĕр пынă вăйлă çапăçусенче, пирĕн артиллери персе тăнипе, танксемпе авиаци пыра-пыра çапнипе, противнике пысăк çухатусем кӳнĕ.

Фронтăн ытти енĕсемпе участокĕсенче пысăк çапăçусем пулман, войскăсен положенийĕнче пысăк улшăнусемех пулман.

Пирĕн авиаци противникăн мотомеханизированнăй чаçĕсемпе унăн аэродромĕсем çине пыра-пыра çапнă. Тĕплĕн палăртнă даннăйсем тăрăх, июлĕн 12-мĕшĕнче нимĕçсен 131 самолетне пĕтерсе тăкнă.

* * *

Вăрçăн виçĕ эрнери итогĕсене тăвар. Совет войскисен çухатăвĕсем çинчен фантазиллĕ сведенисем сарса, фашистла пропаганда çак сӳпĕлтетӳ пулăшнипе нимĕç войскисен чăн-чăн çухатăвĕсене нимĕç халăхĕнчен, çавăн пекех тата тĕнчери общественноçран пытарса тăма тăрăшать. Çак ыйтăва уçăмлăн çутатса парар.

Фашистла войскăсене хирĕç Хĕрлĕ Çар туса пыракан вăйлă та хаяр çапăçусен виççĕмĕш эрни вĕçленчĕ. Вăрçăн пирвайхи виçĕ эрнери итогĕсем Гитлерăн çиçĕм пек хăвăрт туса иртермелли вăрçă планĕ пĕтĕмĕшпех арканса кайнине кăтартса параççĕ. Совет войскисем нимĕçсен чи лайăх дивизийĕсене пĕтерсе тăкнă. Çапăçусен çак тапхăрĕнче нимĕçсен вилнисем, аманнисем тата тыткăна лекнисем миллион çынран кая мар шутланаççĕ. Пирĕн вилнисем, аманнисем тата пĕр хыпарсăр çухалнисем 250 пин çынран ытла мар шутланаççĕ.

Гитлерла мухтанчăксем вăрçăн пирвайхи кунĕсенчех Совет авиацине пĕтерсе тăкнă тесе пĕлтернĕччĕ. Анчах та, Совет Авиацийĕ тĕплĕн палăртнă сведенисем тăрăх, нимĕçсенне 2.300 самолет ытла пĕтерсе тăкнă, халĕ те нимĕçсен самолечĕсене, унăн мотомехчаçĕсене тăтăшах малалла пĕтерсе пырать, унăн аэродромĕсемпе çар объекчĕсене çапа-çапа çĕмĕрет. Çакна тĕплĕн палăртнă: сывлăшри çапăçусенче нимĕçсен самолечĕсем Совет Союзĕн истребительнăй самолечĕсемпе тĕл пуласран пăрăнаççĕ.

Нимĕç войскисен 3.000 ытла танк пĕтнĕ, çак тапхăр хушшинчех пирĕн 1.900 самолет тата 2.200 танк пĕтнĕ.

Нимĕçсен командованийĕ Францин оккупациленĕ пайĕнчен хăйĕн войскисене пĕтĕмĕшпе пекех чĕнсе илни, Германипе Швейцари хушшинчи чикĕри тата ытти хăшпĕр вырăнсенчи мĕнпур войскăсене илсе кайни, вĕсем вырăнне ватă çынсемпе инвалидсене тăратни, çавăн пекех тата гитлерла гвардейски дивизисемпе охрана отрячĕсене хĕвелтухăç фронтне илсе тухни,—çак факта ĕнтĕ нимĕç войскисем калама çук пысăк çухатусем тунипе ăнлантарса памалла.

Нимĕç войскисемпе совет войскисен çухатăвĕсен чăн-чăн картини çакăн пек ĕнтĕ.

* * *

Атăл çинчи нимĕçсен республикинчи Красноярски кантонри Швед ялĕнчи хресченсем Германи хресченĕсене чĕнсе çыру çырнă. Хăйсем чĕнсе каланинче нимĕç-хресченĕсем çапла çыраççĕ: «Эпир, Атăл çинчи нимĕçсен республикинчи нимĕç-хресченсем, хамăр валли телейлĕ те пуян пурнăç турăмăр. Эпир фашистла налогсен пусмăрне, пурлăха торги туса сутнине, ыслăха, чуралăха тата çĕрсĕрлĕхе пĕлместпĕр. Швед ялĕнчи хресченсене, Атăл çинчи нимĕçсен республикинчи нумай çĕршер ялсенчен пĕринчи хресченсене, совет государстви 6.123 гектар çĕре ĕмĕрлĕхех тата пĕр тӳлевсĕр усă курма çирĕплетсе пачĕ.

Гитлер пуçласа янă вăрă-хурахла вăрçă халех те ĕнтĕ Германин çĕршер пин хресченĕсене пĕтерчĕ. Халĕ ĕнтĕ ăсне çухатнă фашизм çĕнĕрен миллионшар нимĕç хресченĕсене Совет Союзне хирĕç пыракан вăрçа хăваласа ячĕ. Совет Союзĕнчи мĕнпур халăхсем, вăл шутра эпир те, Атăл çинчи нимĕçсем те, хăйсен тăван çĕршывне, хăйсен чыслăхне, хăйсен ирĕклĕхне хӳтлеме çĕкленсе тăчĕç. Эпир Сталин юлташ чĕннĕ пек тăватпăр, фашизма фронтра кăна мар, тылра пĕтĕм вăя хурса ĕçленипе те çĕмĕретпĕр.

Эпир сире, нимĕç хресченĕсене, пире пулăшма, малта пыракан этемлĕхĕн чи усал тăшманне — фашизма пĕтерсе тăкма пулăшмашкăн чĕнетпĕр. Сире Гитлер ирĕксĕрлесех хĕçпăшал тыттарнă, вăл хĕçпăшала эсир фашистла пусмăрçăсене, Германие чуралăха кĕртсе ӳкернĕ тата сире вилĕм вучахне хăваласа кĕртнĕ фашистсене хирĕç çавăрăр. Сирĕнтен чи лайăххисем тунă пек, совет войскисем енне куçса каçăр. Фашизма сирпĕтсе пăрахăр! Хăвăра валли ирĕклĕ те телейлĕ пурнăç кĕрешсе илĕр! Гитлера тата унăн шайкине — вилĕм!»

Чĕнсе калани çине çаксем алă пуснă: Фриц Гоппе, Генрих Горр, Генрих Гардт, Гедвиг Вельмер, Доротея Деграф, Елена Баумгертнер, Софья Цвингер, Екатерина Горре, Христина Губерт, Александр Гюнтер, Софья Деграф, Иоганнес Айрих тата ытти нумай хресченсем.

* * *

Германине хирĕç пыракан вăрçăра пĕрле кĕрешесси çинчен ССР Союзĕпе Великобритани правительствисем хушшинче Килĕшӳ туни çинчен калакан пĕлтерĕве Совет Союзĕнчи халăхсем калама çук пысăк кăмăлпа саламлаççĕ. Правительство радио тăрăх панă пĕлтерĕве Мускаври, Ленинградри, Харьковри, Киеври тата Совет Союзĕнчи ытти хуласенчи мĕнпур пысăк предприятисенче рабочисемпе служащисем питех те вăйлă тимлĕхпе итленĕ. «ССР Союзĕпе Англи хушшинче килĕшӳ туни Германи фашизмне çĕмĕрсе тăкас ĕçе хăвăртлатать»,—çакăн пек ĕнтĕ Мускаври Пролетарский районри машиностроительнăй заводри рабочисемпе служащисен пĕр кăмăллă шухăшĕ. «Совет Союзĕпе Англири аслă халăхсем гитлерла Германие хирĕç кĕрешме пĕрлешрĕç. Халĕ ĕнтĕ бандит Гитлер часах пĕтессине кĕтес пулать», —çапла каланă заводри рабочисем, Килĕшӳ туни çинчен хăйсен шухăшĕсене пĕр-пĕрне пĕлтерсе.

Правительство пĕлтерĕвне панă вăхăтра Ярославль чугунçулĕ çинчи Москва-Пассажирская станцинче мĕнпур репродукторсем ĕçленĕ. Çак вăхăтра платформăсем çинче поездсен пассажирĕсем 3 пин çын ытла пулнă. «Халĕ ĕнтĕ Гитлера икĕ енчен тимĕр клещесемпе хĕстерсе илеççĕ», — тенĕ пассажирсемпе чугунçул работникĕсем. «СССР Правительствипе Великобритани Правительстви хушшинче тунă Килĕшĕве, — тенĕ каучук тăвакан заводри стахановец Ульянов юлташ,— Совет Союзĕн кашни гражданинĕ саламлать. Англи халăхĕсем пирĕнпе пĕрле. Вĕсем те, пирĕн пекех, тĕнчене гитлерла пусмăрçăсенчен ирĕке кăларас кăмăлпа çунаççĕ. ССР Союзĕпе Великобритани пĕрле кĕрешнипе, çак тĕллев пурнăçа кĕретех».

Мускаври ĕççыннисем ССР Союзĕпе Великобритани правительствисем тунă Килĕшĕве пĕр шухăшлă пулса ырлаççĕ, совет халăхĕпе Англи халăхĕ Германи фашизмне çĕнтерессине çирĕппĕн шанса тăни çинчен калаççĕ.

Совет Информаци Бюровĕнчен

(Июлĕн 13-мĕшĕнчи ирхи пĕлтерӳ)

Иртнĕ каç, çĕрле, пысăк çапăçусемех пулман.

Кăнтăр-Хĕвеланăç енче июлĕн 12-мĕшĕнче кăнтăрла иртсен пирĕн войскăсем противникăн моторизованнăй полкне йăлтах пĕтерсе тăкнă.

Пирĕн авиаци çав çĕр çĕрĕпех противникăн мотомехчаçĕсене хирĕç кĕрешнĕ, Яссы тата Плоешти хулисенчи аэродромсемпе çар объекчĕсем çине пырса бомбăсем пăрахнă.

* * *

Лейтенант Чекменев ертсе пыракан танк подразделенийĕ, командованин заданине пурнăçа кĕртес шутпа, Н. местечкăна пырса çитнĕ. Танкистсем яла пырса кĕрсен урамра нумай танкеткăсем, лавсемпе çынсем йышлăн иртсе пынине асăрханă. Советăн малта пыракан танкĕ патне çар çынни пырса тăнă. Çакă вăл нимĕç офицерĕ пулнине пĕлнĕ хыççăн, танкистсем хăйсем противник йышăннă яла лекнине ăнланса илнĕ. Ялтан çийĕнчех тухса каймалла пулнă. Люксене хупнă хыççăн, танксем тăшман çине ыткăннă. Танксем, противника тапта-тапта тата ун çине пере-пере, урам витĕр пит хăвăрт вĕçтерсе иртнĕ. Местечкăран тухнă хыççăн, вĕсем нимĕçсен 8 бронемашинине тата 4 зенитнăй орудине пĕтерсе тăкнă.

* * *

Çурçĕрти флотăн çыранри Н-ски батарейи вăрçă ĕçĕсем çинчен çырса пымалли журнал çине тăшманăн икĕ карапне персе çĕмĕрни тата икĕ карапне путарни çинчен çырса хунă. Советăн инçете пемелли орудийĕсен вăйне чи малтанах финсен торпеднăй катерĕ туйса илнĕ. Орудийнăй наводчик Антонов иккĕмĕш снарядах катерăн торпеднăй аппарачĕ çине лектернĕ. Катер çурăлса саланса кайнă. Кунсăр пуçне батарея Германи транспортне те путарнă, вăл транспорт çĕрле советăн Н. утравĕ çине десант антарма шутланă пулнă. Тăшман карапĕсем батарея хуралласа тăракан çар объекчĕсем çине икĕ хутчен пырса бомбăсем пăрахма хăтланнă. Икĕ расра та противник карапĕсем, йывăррăн сиенленсе каялла çавăрăнса кайнă.

* * *

Н. местечко патĕнчи çапăçура пулемет взвочĕн командирĕ лейтенант Андриянов хăюллăхпа хастарлăх кăтартнă. Вăл взводăн огневой точкисене çавтери ăста вырнаçтарса тухнă, тыткăна илнĕ салтаксем кайран каласа кăтартнă тăрăх, нимĕçсем вăл взвода рота тесе шутланă. Хăйĕн пулемечĕсен позицийĕсене час-часах улăштарса тăрса, Андриянов юлташ, совет боецĕсене тăшман ăçта сахалтарах кĕтнĕ, çавăнта пырса тухнă. Пирĕн пулеметсенчен персе путарса лартнă тăшман хăйĕн малтанхи позицийĕсем çине чакнă, çапăçу пулнă вырăнта тăшманăн салтакĕсем вилсе юлнă, хĕçпăшалсем нумай пăрахса хăварнă.

* * *

Лейтенант Клименко ертсе пыракан артиллери батарейĕ фашистсене отлично çĕмĕрнĕ. Совет артиллерисчĕсене нимĕçсем ултă хутчен атакăланă, анчах та ăнăçсăр пулнă. Çапăçу пулнă вырăна 8 танк хăварса, фашистсем каялла чакнă.

* * *

Д. хуларан 20 километр çурçĕр енче партизансен пысăк отрячĕпе Германи пехотин отрячĕ хушшинче çапăçу пулса иртнĕ. Партизансем противника, унăн пысăк пайĕ понтоннăй кĕпер çинче пулнă самантра атакăланă. Тăшман çине гранатăсем ывăтса, пулеметсемпе пăшалсенчен персе тăрса, партизансем тăшмана юханшыв урлă каçма чăрмантарнă. Нимĕç салтакĕсемпе офицерĕсене нумайĕшне вĕлернĕ тата амантнă. Партизансен аллине хĕçпăшалсем, продовольствипе боеприпассем тиенĕ лавсем лекнĕ.

* * *

Совет танкĕсен старший лейтенант Чернов командир ертсе пыракан взвочĕ, противникăн тылĕнче пит шалта разведка тунă чухне, Венгри салтакĕсене тыткăна илнĕ, венгерсен çакса вĕлернĕ 8 салтакĕн виллине тупнă. Тыткăна лекнĕ салтаксем фашистсен тискер ĕçĕсем çинчен каласа панă. Çакса вĕлернĕ сакăр салтакăн айăпĕ çакăнта пулнă: хăйсен роти валли продуктсем шыранă чухне вĕсем Германи салтакĕсемпе тытăçса çапăçнă. Германи салтакĕсем вăрă-хурахла ĕçсем тунă пулнă.

Мемельрен 90 километрта взрыв пулнипе Германи пароходĕ путнă, ун çинче нимĕçсемпе финн çарĕсем валли снарядсем тиенĕ пулнă. Пароход мина çине пырса тăрăннă пулмалла, тесе шутлаççĕ.

* * *

Германи фашизмне хирĕç пыракан отечественнăй вăрçă кунĕсенче Атăл çинчи Нимĕçсен республикинчи ĕççыннисем Сталин юлташ чĕнсе каланă сăмаха ĕçре тĕлĕнмелле пысăк хастарлăх кăтартнипе ответленĕ. Республикăри рабочисем, хресченсем тата интеллигенци фашистла ирсĕрсем çине чĕререн ылханса тарăхаççĕ, тăшмана çĕмĕрсе тăкма хăйсен мĕнпур вăйĕсене параççĕ. Маркштадтри «Коммунист» заводри рабочисемпе инженерсем çурçул программине срокчен тултарнă.

Республикăри ĕççыннисем пирĕн ĕç тĕрĕс ĕç пулнине, хаяр та ирсĕр тăшмана çĕнтерессине çирĕппĕн шанса тăраççĕ. «Совет халăхĕ хăйĕн çĕрĕ çинчен фашистла йыткĕтĕвĕсене кăларса сирпĕтĕ», — тесе каланă митингра «Фрише-Крафт» ятлă ялхуçалăх артелĕнчи колхозница Грос юлташ. Хăйсен упăшкисене, тăванĕсемпе ывăлĕсене фронта ăсатнă хыççăн, колхозницăсемпе килхуçи хĕрарăмĕсем производствăра вĕсем вырăнне ĕçлеме тăраççĕ. Кашни колхозпа МТС-рах çĕршер хĕрсемпе хĕрарăмсем производствăран уйăрăлмасăрах тракторпа комбайна вĕренес ĕçе тытăннă.

Энгельс хулинчи пиншер школьниксемпе килхуçи хĕрарăмĕсем уйхир ĕçĕнче хресченсене пулăшма кантонсене тухса кайнă. Мариентальски, Унтервальдски тата ытти кантонсенчи хресченсем иртнĕ çулти запассенчен 1941-мĕш çулшăн тырă параççĕ.

Атăл çинчи Нимĕçсен республикинчи темиçе пин ĕççынни хăйсен ирĕкĕпе Хĕрлĕ Çар ретĕсене тăма ыйтса заявленисем панă. Асса кайнă тăшмана пĕтерсе тăкас тĕлĕшпе Атăл çинчи Нимĕçсен республикинчи мĕнпур ĕççыннисен шухăш-кăмăлне Куккустки кантонри Метцлер ятлă хресчен пит лайăх кăтартса панă: «Антив», — тенĕ вăл,—Атăл çинчи Нимĕçсен республикинчи хресченсем фашизма çĕнтерсе тăкма советлă тăван çĕршыва мĕн кирлине йăлтах тăвассине гитлерла бандитсем пĕлсе тăччăр».

Çар ĕçне вĕренесси аванланса пырать

СОВЕТСКОЕ. Колхозсенчи тата учрежденисенчи Осоавиахим пуçламĕш организацийĕсем лайăх тĕслĕхсем кăтартса ĕçлеççĕ. Хочашри, Торайри, Мăн Чурашри Осоавиахим пуçламĕш организацийĕсем Хĕрлĕ Çар валли резерв хатĕрлес тĕлĕшпе пысăк çитĕнӳсем турĕç.

«Новый быт» колхозри Осоавиахим пуçламĕш организацийĕ (председателĕ Анисимов юлташ) çар ĕçне вĕренме группăсем организациленĕ, кашни группăрах осоавиахимовецсем комплекслă программа тăрăх Ворошиловский стрелоксем пулма вĕренеççĕ. Занятисене пурте йĕркеллĕ çӳреççĕ.

Н. МИХЕЕВ.
Я. СИГАЕВ.

Стахановла ĕçлесе Хĕрлĕ Çара пулăшатпăр

ÇЕМĔРЛЕ. Халăхсен аслă çулпуçĕ Сталин юлташ пĕтĕм ĕççыннисене чĕнсе каланине предприятисенчи рабочисем, служащисем тата инженерно-технически работниксем стахановла ĕçпе ответлеççĕ.

«Большевик» завод кашни кунах хăйĕн планне иртерсе тултарать. Уйрăм сменăсемпе бригадăсем тата рабочисем нихăçан пулман пысăк тухăçлăхпа ĕçлеççĕ. Егоров, Полумордвинов, Миронов, Романов, Закалябин, Кущеев юлташсем хăйсен нормисене кулленех ик-виçĕ хут иртерсе тултараççĕ.

Древкомбинат коллективĕ те нихăçан пулман хастарлăхпа ĕçлет. Пĕрремĕш номерлĕ цехра Алексеев, Ширяев, Чимров, Смелов, Данилова, Васильева юлташсем ертсе пыракан станочниксен бригадисем кулленех пысăк тухăçлăхпа ĕçлеççĕ. Ку цех кашни кунах плана 110—120 процент тултарса пырать.

ФЗО шкулĕнчен нумаях та пулмасть вĕренсе тухнă çамрăк рабочисем ĕçре лайăх тĕслĕхсем кăтартаççĕ. 3-мĕш номерлĕ цехри фрезернăй станоксем çинче ĕçлекен А. Енисеев, С. Варламов, Ф. Еливанов юлташсем кашнинех нормăсене иртерсе тултараççĕ.

Квалификациллĕ рабочисем хушшинчен хăшпĕр юлташсем фронта кайрĕç. Вĕсем вырăнне ытти рабочисем йышăнчĕç. Ремонтно-механически цехри дежурнăй водопроводчик Николаев юлташ вырăнне Митрофанова тăчĕ. Монтер Филиппов вырăнĕнче Минеев юлташ ĕçлеме пуçларĕ. Рамщик Трофимов юлташ Хĕрлĕ Çара кайсанах ун вырăнне подрамщик пулнă Батюков юлташ тăчĕ. Халĕ Батюков юлташ смени плана ытлашшипех тултарса ĕçлет.

«Лесоруб» заводри рабочисем те кулленхи ĕç нормине ытлашшипех тултарса пыраççĕ. Уйрăмăнах кунта хăма çуракан цех (смена мастерĕ Фотин юлташ) малта пырать. Кайнов, Слепов, Заушенко, Заболов юлташсем кулленхи ĕç нормине 180-шар процент, Коштанов, Кушлева, Гусарова юлташсем те 150—170 процент тултараççĕ.

Оборонăн Государственный Комитет Председателĕ И. В. Сталин радио тăрăх каланă сăмаха итленĕ хыççăн, рабочисем çĕнĕ обязательствăсем илчĕç. Обязательство ĕçпе çирĕпленсе пырать. Столярнăй цехри Глотов юлташ нормăна 238 процент тултарма тытăнчĕ, бондарнăй цехри Зудин, Казаков юлташсем те малтанхинчен чылай тухăçлăрах ĕçлеççĕ.

Х. ЛИСИН.
А. АФАНАСЬЕВ.

Çулпуç чĕнсе каланине колхозниксем ĕçпе ответлеççĕ

ЕТĔРНЕ. «Пионер» колхозри колхозниксемпе колхозницăсем СССР Оборонăн Государственный Комитечĕн Председателĕ Иосиф Виссарионович Сталин юлташ июлĕн 3-мĕшĕнче радио тăрăх тухса каланă сăмаха пысăк хаваслăхпа итлерĕç.

Колхозниксен митингĕ пĕр сасăпа çакăн пек резолюци йышăнчĕ:

«Ултавлă та усал тăшман пирĕн тăван çĕршыв çине вăрă-хурахла тапăннине ответлесе, эпир Ленин—Сталин партийĕ тавра татах та хытă пĕтĕçетпĕр, большевикла сисĕмлĕхе ӳстеретпĕр, дисциплинăна нихăçанхинчен çӳлĕ пусăма лартатпăр. Уйри тырпулсене кĕске срокра тата пысăк пахалăхпа пуçтарса кĕме хатĕрленетпĕр, государство умĕнчи парăмсене срокчен тултаратпăр. Кулленех вăрçă ĕçне вĕренетпĕр».

Митинг хыççăнах чылай колхозниксем ялхуçалăх налогне, страховка укçисене тӳлеме тытăнчĕç. А. Григорьев 194 тенкĕ, С. Федоров 130 тенкĕ, Г. Николаев 100 тенкĕ, А. Кудряшов 100 тенкĕ ялхуçалăх налогĕ тӳлерĕç. Колхоз кăçалхи обязательство шучĕпе государствăна тырă пама тытăнчĕ.

Н. ЦВЕТКОВ.

ЕЛЧĔК. Колхозсенче кăçал строительство ĕçĕ вăйланса кайрĕ. Кашни колхоз хăйĕн обществăллă хуçалăхне вăйлатма, тĕреклетме тăрăшать. Чапаев ячĕпе тăракан колхозра халĕ колхозниксем пурте ĕçре. Колхоз пысăк пĕвĕ тăвать, 30 лаша вырнаçмаллăх çĕнĕ вите, чăх-чĕп ферми, тимĕрç лаççипе столярнăй мастерской çуртчĕсем тăваççĕ.

Крупская ячĕпе тăракан колхоз çак кунсенчех 40 лаша вырнаçмаллăх вите, 400 чăх валли ăшă та таса çурт туса çитерет. Колхозра халĕ строительство ĕçĕнче кашни кун 12 лаша, çурран 50 çын ĕçлет. Çак шутра хĕрарăмсем 32 çын. Вĕсем строительство ĕçĕнче те арçынсенчен пĕрре те кая юлмаççĕ. Колхозниксемпе колхозницăсем тырă вырма тухиччен колхозри строительство ĕçне йăлтах туса çитерессишĕн пĕр-пĕринпе ăмăртса ĕçлеççĕ. Çакăнпа пĕрлех колхозсем выльăх апачĕ хатĕрлес тĕлĕшпе пысăк ĕçсем туса иртереççĕ. «Хунав» колхоз 40 тонна, Ворошилов ячĕпе тăракан колхоз 45 тонна, «Комбайн» колхоз 45 тонна силос хывнă.

«Комбинат» колхоз хăйĕн пĕтĕм ĕçне фронт ĕçĕпе, Хĕрлĕ Çара пулăшас ĕçпе çыхăнтарать. Ку колхоз халĕ государствăна 62 центнер тырă, 7 центнер кантăр вăрри панă, аш-какай тăратмалли плана 136 процент тултарнă. Ку колхоз уборкăна хатĕрленсе çитнĕ.

Ф. МАЙКОВ, С. ПАВЛОВ.

ВĂРНАР. ССР Союзĕн Оборонăн Государственный Комитет Председателĕ И. В. Сталин юлташ радио тăрăх сăмах тухса калани районри ĕççыннисен производствăллă тата политикăллă активлăхне вăйлатса ячĕ.

Халĕ кашни предприяти, кашни колхоз тата кашни рабочипе колхозник фронта тивĕçлĕ пулăшу парас, тăшмана çапса çĕмĕрес шухăшпа ĕçлет. Районри колхозсем халĕ хĕрсех утă çулаççĕ, тырпула уйхиртен пухса кĕртме хатĕрленеççĕ. Чапаев, Чкалов ячĕпе тăракан, «Первое Мая» колхозсем утă çулса пĕтерчĕç. Утă çулнă çĕрте колхозниксемпе колхозницăсем стахановла ĕçлесе нормăсене ытлашшипех тултарса пыраççĕ. Чапаев ячĕпе тăракан колхозри М. Захарова, М. Курмышкина колхозницăсем норма тăрăх кунне 0,15 гектар çулас вырăнне 0,5 гектаршар çулнă.

Çулса типĕтнĕ утăна колхозсем çийĕнчех государствăна параççĕ. Анаткас Уравăшри, Катăшри, Уравăшри тата Хурнсуртри колхозсем государствăна утă парса татрĕç те ĕнтĕ.

Районри ĕççыннисем оборона ĕçне çине тăрса вĕренеççĕ. Пăртасра, Упнерте, Янгорчинăра тата ытти нумай колхозсенче колхозниксем сывлăшран тата химиллĕ тапăнусенчен сыхланма вĕренеççĕ, колхоз пурлăхĕсене сыхлама уйрăм группăсем тăваççĕ.

В. ЦЫПЛЕНКОВ.

ШĂХАСАН. Шуркасси ялсовечĕ колхозсене лайăх ертсе пырать. Уйри тырпула кĕске вăхăтра тата лайăх пуçтарса кĕме колхозсем 14 жнейка, 3 молотилка, 12 веялка юсаса хатĕрленĕ. 1941 çулшăн государствăна 500 центнер тырă панă. 5668 лав уя тислĕк кăларнă.

Ворошилов ячĕпе тăракан колхозра çĕнĕ заема 8500 тенкĕлĕх сармалла пулнă пулсан, кунта 14500 тенкĕлĕх сарнă. Вăл шутран 8450 тенкĕ пухса перекет кассине хывнă. Ку ĕçре В. Дмитриев юлташ уйрăмах лайăх ĕçлерĕ. Июлĕн 4-мĕшĕнче вăрçă вăхăтĕнчи налогсем çинчен СССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕ Указ кăларнă хыççăн колхозниксем налог укçине хĕрӳллĕн тӳлеме пуçларĕç. А. Кириллов 100 тенкĕ, Н. Александров 200 тенкĕ налог укçи тӳлерĕç. Халĕ налог пурĕ 3200 тенкĕ пухнă.

В. АНТОНОВ.

Пĕтĕм вăя, пĕтĕм хăвата—çĕнтерӳшĕн, тăшмана пĕтерме!

Колхозсем государствăна панă кашни килограмм тырă—тăшмана çапни пулать

Пирĕн Чăваш республикинчен кайнă хĕрачасем те фронтра Германи фашизмне хирĕç паттăррăн кĕрешеççĕ. Хусан чугунçулĕ çинче Канаш станцинче санпостра сестра пулса ĕçленĕ Мария Васильева юлташ вăрçă пуçланнăранпах фронтра санитарка пулса ĕçлет. Вăл—Канаш районĕнчи Доронин ячĕпе тăракан колхоз членĕ.

УКЕРЧĔК ÇИНЧЕ: Мария Васильева юлташ

Колхоз производствинчи пысăк ӳсĕмсемшĕн

Уборкăна хатĕр

ОКТЯБРЬСКОЕ. Районри колхозсенче производствăллă активлăх вăйлăн ӳссе пырать. «Волга», «Комсомолец», Калинин ячĕпе тăракан колхозсем тырпулсене пухса кĕме хатĕрленсе çитнĕ. «Волга» колхозра 2 жнейка, 2 молотилка, 35 урапа юсанă, 200 штука михĕ çĕленĕ. «Комсомолец» колхозра та тырпулсем пухса кĕме кирлĕ машинăсене юсаса лартнă. Халĕ çурла, çава, крепле таврашĕсене хатĕрлеççĕ.

В. ИСАЕВ.

Ĕç тухăçлăхĕ ӳсет

ВĂРНАР. Çĕняхакассинчи Сталин ячĕпе тăракан колхозри колхозниксем уборкăна лайăх хатĕрленеççĕ. Хăшпĕр колхозниксем махорка шăвараççĕ, тислĕк тăкаççĕ, тырпулсене сортлаççĕ. Колхоз кăçалхи çул шучĕпе государствăна 100 центнера яхăн тырă панă. Тăватă тонна силос хатĕрленĕ.

4-мĕш бригадăри М. Петрова колхозница çак кунсенче ĕç нормине кулленех кун 200 процент, А. Еремеева—150 процент тултаракан пулчĕç. 3-мĕш бригадăри Х. Кириллов тата М. Кириллова юлташсем те кулленхи нормăна 200-шер процент ытла тултараççĕ.

Н. АНИСИМОВ.

Пĕтĕмпех Хĕрлĕ Çара пулăшма

СĔНТĔР. Государство умĕнчи обязательствăсене колхозсем срокченех тултарма тăрăшаççĕ. Атабай ялсоветĕнчи Я. Свердлов ячĕпе тăракан тата «Красное знамя» колхозсем заем укçине пĕтĕмпех тӳлесе татрĕç. Вĕсем пурĕ 1.935 тенкĕ пухнă. Вĕсем аш-какай памалли плана та тултарнă. Государствăна 56 центнер тырă панă.

Колхозниксем уйхир ĕçĕнче пĕтĕм вăй-хала хурса ĕçлеççĕ. Свердлов ячĕпе тăракан колхозра силос хывас ĕç ăнăçлăн пырать.

С. ОРЕХОВ.

Колхоз обязательствăсене тултарать

ЕЛЧĔК. «Çĕнĕ Тӳскел» колхоз государствăна çăмарта, çăм, аш-какай памалли обязательствăсене пĕтĕмпех тултарчĕ. 1942 çулшăн 2,26 центнер аш-какай панă. Закупка шучĕпе государствăна 25 килограмм çăм сутнă.

Кăçалхи поставка шучĕпе кивĕ тырă леçсе, тырпул тăратмалли плана 37 процент тултарнă.

С. АНИСИМОВ.

Малта пыракан колхозсем

ИĔПРЕÇ. Колхозниксемпе единоличниксем çак иртнĕ 10-12 кун хушшинче государствăна 127 тонна тырă, 271 центнер аш-какай пачĕç. «Смычка», «Çĕнĕ пурнăç», «Тымар» тата ытти колхозсем те государствăна аш-какай тăратмалли плана пĕтĕмĕшпех тултарчĕç. «Тымар», «Костер» колхозсем заем укçи пухса çитернĕ. «Путиловка», «Эконом», «Канаш» колохзсем заем укçине çак кунсенчех пухса çитереççĕ.

Государство умĕнчи обязательствосене колхозсем кăна мар, колхозниксем те срокченех тултарма ĕмĕтленеççĕ. «Красный фронтовик» колхоз членĕ Ф. Андреева государствăна аш-какай тăратмалли обязательствăна пĕтĕмпех тултарнă, 1942 çулшăн вăл 15 килограмм аш-какай панă.

Хумпуç Патăръелĕнчи «Правда» колхоз членĕсем те Хĕрлĕ Çара пур майсемпе те пулăшса пыраççĕ. Паянхи кун тĕлне вăрман хатĕрлевĕнче çурран 12 çын, лашапа 2 çын ĕçлеççĕ. Ытти колхозниксем пурте çум çумлаççĕ, çуртйĕрсем хатĕрлеççĕ.

Д. МИХАЙЛОВ.

Ĕçсыннисен пысăк организациллĕхĕ

* * *

КАНАШ. Хулари рабочисем, служащисем тата ĕçсыннисем пилĕк пин çынна яхăн Оборонăн Государственнăй Комитечĕн Председателĕ Сталин юлташ радио тăрăх тухса каланă ятпа митинга пухăнчĕç.

Трибуна çинче—Чăваш АССР Совнаркомĕн Председателĕ Сомов юлташ.

— Гитлер тата унăн ирсĕр, юнлă шайкки, — тет вăл, — пирĕн Совет влаçне пĕтересшĕн, пирĕн çĕрсене, пирĕн фабрикăсемпе заводсене туртса илесшĕн. Анчах унăн çăткăн ĕмĕчĕсем нихăçан та пурнăçа кĕрес çук! — терĕ Сомов юлташ.

Сомов юлташ хыççăн вагонсем юсакан заводри тимĕрçĕ-стахановец Самылин юлташ тухса каларĕ:

— Манăн икĕ ывăл Хĕрлĕ Çар ретĕнче, виççĕмĕш те Хĕрлĕ Çара кайма хатĕр тăрать. Тăван çĕршывшăн йывăр та хăрушă сехет çитсен, эпĕ хам та хăюллă, паттăр боецсен ретне тăрса, тăшмана хирĕç кĕрешме пултарăп. Пĕр тумлам юн юлмиччен çапăçма сăмах паратăп! — тесе вĕçлерĕ вăл хăйĕн сăмахне.

Хулари интеллигенци ячĕпе учительница Тихонова юлташ каларĕ.

— Юнлă Гитлер, — терĕ вăл, — пире чурасем туса хурасшăн, пирĕн вĕренӳ прависене туртса илесшĕн. Пирĕн упăшкамсемпе тăвансем пирĕн хаклă тăван çĕршыва Германи фашисчĕсенчен сыхлама фронта каяççĕ. Эпир, хĕрарăмсем, фронта каякан арçынсен вырăнĕсене йышăнма тивĕçлĕ. Кăтартуллăн ĕçлер, хамăрăн мĕнпур вăйпа Хĕрлĕ Çара пулăшар, çирĕп дисциплинăллă пулар **И. КОРНИЛОВ.**

* * *

ÇĔРПУ. Районри предприятисемпе учреждениссенче, колхозсенче — пур çĕрте те Сталин юлташ радио тăрăх тухса каланă сăмаха пысăк çĕкленӳпе итлерĕç. Халĕ пур çĕрте те нумай çынлă митингсем пулса иртеççĕ.

Районри ĕçсыннисем фашистла çынвĕлерекенсене хирĕç çапăçма, тăван çĕршывшăн хăйсен кăкăрĕсемпе тăма пулаççĕ, хăйсене Хĕрлĕ Çар ретне добровольно яма ыйтса заявленисем параççĕ. «Перламутр» артелĕнче ĕçлекен А. Андреев юлташ военкомата панă хăйĕн ыйтăвĕнче çапла çырать. «Мана хам ирĕкпе фронта яма ыйтатăп. Геройла боецсемпе пĕрле хамăр тăван çĕршывшăн алла винтовка тытса фашистла çăхансене хирĕç юлашки юн тумламĕ юлмиччен çапăçма пулатăп». Хăйсене фронта яма ыйтса панă заявленисенче совет гражданинĕн пысăк патриотла туйăмĕ палăрать.

Примус горелкисем тăвакан заводри работница Романова юлташ йывăр çын пулнă пирки отпускра пулнă. Халĕ вăл завода ĕçлеме таврăннă. «Çакăн пек хăрушă вăхăтра эпĕ килте ларма пултараймастăп, халĕ эпĕ çăмăлланнă, мана ĕçе тăма ирĕк пама ыйтатăп», тет вăл. Фронта кайнă арçынсем вырăнне хĕрарăмсем йышăнаççĕ. Машинно-тракторнăй станцинче 1937-38 çулсенче трактористкăсем пулса ĕçленĕ, анчах та юлашки çулсенче çак ĕçре ĕçлеменултă хĕрарăм трактор рулĕсене хăйсен аллине илчĕç.

Е. НИКОЛАЕВ.

Çĕнтерес пулсан
вăрçăра тăшмана —
Виçĕ хут иртерсе
тултар эс плана!

Колхозница!
Тăванна ăсат та
çапăçу фронтне,
Тырпул фронтĕнче
тăр ун вырăнне!

„Юлашки вăй юлмиччен çапăçма пулатпăр!"

ÇАМРĂК ПАТРИОТСЕН СĂМАХĔ

Военком кабинетне виçĕ çамрăк кĕрсе тăчĕç. Пурте таса, илемлĕ тумланнă. Вĕсенчен пĕри комиссар ларакан сĕтел умне пычĕ. Вăл хăюллăн калаçма пуçларĕ.

— Эпир пурсăмăр та пĕр çемьерен. Пирĕн чи кĕçĕннине—Мишăна Хĕрлĕ Çар ретне кайма повестка панă. Эпир çапла шутларăмăр: фашистла бандитсене çапса çĕмĕрме Хĕрлĕ Çара пирĕн çемье те пулăшма пултарать. Çавăнпа та ĕнтĕ эпир виççĕмĕр те пĕр экипаж туса, фронта яма ыйтатпăр,—терĕ вăл.

Комиссар Дмитриев çамрăксем çине пăхса илчĕ те вĕсем ăçта ĕçлени çинчен ыйтса пĕлме пуçларĕ.

Çамрăксем ăна хăйсем ăçта ĕçлени çинчен каласа пачĕç.

— Юрать, — терĕ юлашкинчен комиссар.

Савăнăçлă çамрăксем çавăнтах хăйсене фронта яма ыйтса, военкома çакăн пек заявлени çырса пачĕç:

«Пирĕн кĕçĕн шăллăма — Мишăна социализмлă çĕршыва сыхлама Хĕрлĕ Çар ретне илеççĕ. Унăн пиччĕшĕсем — Федорпа Василий те фашистсене хирĕç çапăçма фронта кайма хатĕр. Пире виççĕмĕре те действующи армине яма ыйтатпăр. Фронта кайсан эпир тăшмана хирĕç юлашки вăй юлмиччен, кирлĕ пулсан, хамăр пурнăçа шеллемесĕр çапăçма пулатпăр! Тăшмана çапса аркатмаллах. Çĕнтерӳ пирĕн алăра пулать.

Пирĕн 60 çулхи атте çакна шантарса калать: вăл пуриншĕн те ĕçлеме пулать. Ыйтакансем: **М. Орешников, Ф. Орешников, В. Орешников**».

Акă тата Ольга Александровăн заявленийĕ:

«Манăн виçĕ пичче тăван çĕршыва сыхлаççĕ. Эпĕ те вĕсен ретне тăрса, гитлерла ирсĕр бандăсене хирĕç мĕнпур вăйпа çапăçасшăн. Виçĕ çул ĕнтĕ поликлиникăра медсестра пулса ĕçлетĕп. Суранланнисене, чирлисене пулăшу пама пултаратăп, опыт çителĕклĕ. Хĕрлĕ Çарăн действующи чăсне яма йăлăнсах ыйтатăп».

Кăçал анчах Горькинчи учительсен институтĕнчен вĕренсе тухнă Е. Киреева юлташ та фронта яма ыйтса иккĕмĕш хут заявлени панă.

— ГСО значокĕн II-мĕш сыпăк нормине тата ПВХО, «Ворошиловский стрелок» значок нормисене панă. Фронтра эпĕ кирлĕ пулма пултаратăп, — тет вăл.

Ĕçсыннисем тăван çĕршыва сыхлама яланах хатĕр. Вĕсем тăшмана хăвăртрах çапса салатма фронта хăйсен ирĕкĕпех кайма кăмăл тăваççĕ, вĕсенчен кашниех фашистла ирсĕрсене хăйсен аллипе çапса пăрахасшăн.

ÇĔМĔРЛЕ. («**Чăваш Коммуни» корр.**).

Республикăри пионерсемпе шкул ачисем хамăрăн мухтавлă Хĕрлĕ Çара фронтра çĕнĕ çĕнтерӳсем тума пулăшаççĕ. УКЕРЧĔК ÇИНЧЕ: Шупашкарти 2-мĕш №-лĕ вăтам шкулти пионерсем хăйсем хулара пухнă тимĕр-тăмăрсене завода леçме тиеççĕ.

Г. КОСТИН фото-ӳкерчĕкĕ.

Пенси илме пăрахать

Оборонăн Государственнăй Комитечĕн Председателĕ И. В. Сталин юлташ июлĕн 3-мĕшĕнче радио тăрăх тухса каланă сăмахра Хĕрлĕ Çарпа Хĕрлĕ Флота пулăшма, тăшмана çĕмĕрсе тăкма, пĕтĕм халăха Ленин—Сталин партийĕ таврă, Совет Правительстви таврă таччăн пĕтĕçме чĕнчĕ.

Сталин юлташ чĕннине пирĕн çĕршыври пĕтĕм ĕçсынни тӳрĕ кăмăлпа ĕçлесе пурнăçлама тăрăшать. Ваттисем те, çамрăккисем те, хĕрачасем те, ачапăчасем те паттăр Хĕрлĕ Çара мĕн май килнĕ таран пулăшу пама тăрăшаççĕ.

Чăваш АССР Верховный Советĕнче консультант-переводчик пулса ĕçлекен Н. Андреев юлташ инвалид пулнă пирки халиччен пенси илсе тăнă. Халь вăл паттăр Хĕрлĕ Çарпа Флота пулăшас майпа, Шупашкар хула Совет исполкомĕн социальнăй обеспечени отделне пырса çапла пĕлтернĕ:

—Июль уйăхĕнчен пуçласа вăрçă пĕтиччен пенси укçине илме пăрахатăп Эпĕ илес укçа тăван çĕршывăн оборони ĕçне, тăшмана çапса аркатас çĕре кайтăр.

Патриотсен çемьи

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ. Молотов ячĕпе тăракан колхоз членĕ Александра Андреевна Танаевская 68 çулта ĕнтĕ. Унăн тăватă ывăлĕ те Хĕрлĕ Çар ретĕнче. Анатолий Танаевский политрук, вăл белофиннсене хирĕç пынă вăрçă участникĕ, иккĕмĕш ывăлĕ — Виталий Хĕрлĕ Çара каиччен колхоз председателĕ, тракторист пулса ĕçленĕ. Халĕ вăл бронепоезд çинче служить тăвать. Борис — красноармеец.

Танаевская юлташăн кĕçĕн ывăлĕ Геннади 1940 çулта кĕркунне çартан таврăннă пулнă. Халь вăл каллех Хĕрлĕ Çар ретне тухса кайрĕ.

Танаевская юлташ хăйĕн юратнă тăватă ывăлĕ алла пăшал тытса социализмлă тăван çĕршыва сыхлама тивĕçлĕ пулнăшăн чĕререн савăнать.

— Спасибă Аслă Сталина! Манăн ывăлсене пысăк шанăç, тăван çĕршыв чиккисене сыхлама шанăç панăшăн Сталина чĕреренех тав тăватăп, — тет вăл.

Л. КОНСТАНТИНОВ.

Колхоза пулăшатпăр

Пирĕн чечекленсе пыракан юратнă тăван çĕршывăн садне урнă йытă Гитлер хăйĕн вараланчăк сăмсине килсе чикрĕ. Юн ĕçсе тăранма пĕлмен Гитлер пирĕн чечеклĕ çамрăклăха юн ăшне путарасшăн. Пулмасть вăл! Пирĕн паттăр Хĕрлĕ Çар фашистсене çĕмĕрсе тăкĕ, пирĕн телейлĕхе тăшманран сыхласа хăварĕ.

Эпир, пионерсемпе вĕренекенсем, хамăр колхоза уйри тырпулсене пухса кĕрес ĕçре мĕн вăй çитнĕ таран пулăшăпăр. Çакă вăл паттăр Хĕрлĕ Çара çĕнтерӳ тума пулăшĕ.

Пионер **П. ВИШНЕВСКИЙ.**

Сăкăт, Калинински район.

Сĕнтĕрвăрри МТ Станцинче фронта кайнă комбайнерсем вырăнне хĕрарăмсем тăчĕç. УКЕРЧĔК ÇИНЧЕ: комбайнерка А. Просвиркина юлташ, вăл хăйĕн комбайнне ремонтласа çитернĕ.

Г. КОСТИН фото-ӳкерчĕкĕ.

Хĕрарăмсем — производствăна!

Хĕрачасем промышленноçа ĕçлеме каяççĕ

ЕТĔРНЕ. Фашистла тăшмансен ирсĕр ĕмĕтне çĕмĕрсе тăкма фронт кăна мар, тыл та çирĕп пулмалла. Промышленность предприятийĕсенчи ĕçсене тата темиçе хут вăйлатмалла. Çакна шута илсе, Кăтаşри «Пионер» колхозри хĕрачасем Е. Вашуткинăпа И. Яковлева юлташсем трактористсен курсĕнче вĕренме тытăнчĕç. Çак кунсенчех 5 хĕр промышленноçра ĕçлеме тухса каяççĕ. Вĕсем хушшинче колхозри чи паллă стахановка Анастасия Матюхина пур. Ăна кăтартуллă ĕçленĕшĕн колхоз çулсеренех преми панă.

Н. ЦВЕТКОВ.

Колхозри хĕрарăмсем ответлă ĕçсенче

ШАХАСАН. Ямаш ялсоветне кĕрекен колхозсенче тăван çĕршыва сыхлама Хĕрлĕ Çар ретне кайнă колхозниксен ответлă ĕçĕсене хĕрарăмсем йышăнса юлчĕç. «Ударник» колхозра хурт-хăмăр утарĕн заведующи ĕçне А. Евлампьева, Доронин ячĕпе тăракан колхозра счетовод ĕçне М. Михайлова, ферма заведующи ĕçне Т. Дмитриева, 1-мĕш бригадăн бригадир ĕçне Т. Александрова юлташсем туса пыма пуçларĕç.

Арçынсем вырăнне юлнă колхозницăсем ĕçре паха тĕслĕхсем кăтартаççĕ.

А. КИРИЛЛОВ.

Арçынсем вырăнне

ÇĔМĔРЛЕ. Фашистла бандăна хирĕç пĕтĕм халăх кĕрешет. Тылра пурăнакансем хăйсен вырăнĕсенче тăрăшса ĕçлеççĕ, тăшман валли вилĕм хатĕрлеççĕ. Хальхи вăхăтра кашни ĕçсынни çĕршыва ытларах усă кӳме тăрăшать. МТ Станцинчи хăшпĕр трактористсем фронта тухса кайрĕç. Вĕсем вырăнне хĕрарăмсем йышăнчĕç. Акă, Перасковья Горюнова хăйĕн упăшки фронта кайнă хыççăн трактор бригади бригадирĕн помощникĕ пулса ĕçлеме тытăнчĕ. Анастасия Самойлова комбайнерка пулма вĕренет. 5 хĕрарăм тракторпа ĕçлеме аттестаци илме хатĕрленеççĕ.

Трактористкăсенчен чылайăшĕ алла винтовка тытса тăшмана хирĕç çапăçма хатĕр. Мария Мулакова хăйне фронта яма ыйтса районри çар комиссариатне заявлени панă.

МТ Станцийĕ фронта кайнисен çемьисене пулăшса пырать. Фронта кайнă Орешников юлташ çемьине пӳрт лартса çитерме 1.500 тенкĕ кивçен укça парса пулăшнă.

Древкомбинатра ĕçлекен Фионова, Наумова, Корчагина работницăсем столяр ĕçне вĕренеççĕ.

— Манăн упăшка столяр. Вăл таса сывлăхлă. Паян-ыран фронта тухса кайса, фашистла вăрă-хурахсене хирĕç паттăррăн кĕрешĕ. Эпĕ унăн вырăнне тăрса, унтан начар мар ĕçлеме пултаратăп, — тет Фионова юлташ.

«Труженик» заводри работницăсем те лайăх примерсем кăтартаççĕ. Стахановка-станочницăсем Подклетнова, Вахнина, Смирнова юлташсем кашни кунах икшер норма ытла тăваççĕ.

КАРТАШОВА.
Х. ЛИСИН.

Оборона ĕçне вĕренеççĕ

ОКТЯБРЬСКОЕ. Колхозниксемпе колхозницăсем производствăра пĕтĕм вăй-хала хурса ĕçленипе пĕрлех, оборона ĕçне тăрăшса вĕренеççĕ. Калинин ячĕпе тăракан колхозри çамрăксем 20 çын ГСО значокĕн пĕрремĕш сыпăклă нормисене панă, çак кунсенчех тата 30 çын хатĕрленеççĕ. Çавăнпа пĕрлех вĕсем ПВХО значок нормине пама пуçлаççĕ.

Ф. ДАНИЛОВ.

ХАЛĂХА ПĔЛСЕ ТĂМА

Фугаснăй бомбăсенчен сыхланасси

Фугаснăй бомба хурçăллă баллон пек сигарообразлă пулать. Çав бомба ăшне взрыв тăвакан япаласем: пироксилин, тринитротолуол, мелинит тата ытти çавăн пек япаласем тултараççĕ. Вĕсем çурăлса ваклаинă чухне пăшал тарĕнчен темиçе хут вăйларах. Çакăн пек япалан 200—250 грама яхăн таякан пĕр пластинки чугунçул çинчи рельсăна салатма пултарать.

Авиаци бомби ăшне детонатор текен япала тултараççĕ. Детонатор вăл бомба пырса çапăннине, сăтăрăннине, электричество токне т. ыт. те питĕ час туякан япала. Çапла вара, бомба пĕрпĕр япала çумне пырса çапăнсан е сăтăрăнсанах детонатор тивсе илет, бомба ăшне тултарнă ытти япаласем те пурте пĕр вăхăтрах çурăлса каяççĕ.

Взрывательсем ударлă тата дистанциллĕ пулаççĕ. Дистанциллĕ взрывательсем бомбăна пăрахсан сывлăшрах çурăлаççĕ. Ударлă взрывательсем апла мар, вĕсем пĕр-пĕр япала çумне пырса çапăннипе çеç çурăлаççĕ.

Ударлă взрывательсем икĕ тĕрлĕ пулаççĕ: мгновеннăй тата замедленнăй. Мгновеннăй взрывателлĕ бомбăсем ӳксенех çурăлса каяççĕ, замедленнăй текенни ӳксен те темиçе минута хушши, тепĕр чухне вăл темиçе сехет е талăк хушши çурăлса каймасăр выртма пултарать.

Çавăнпа та, çурăлса кайман бомбăна нихăçан та пăсăлнă, тесе шутлама юрамасть, ун пек бомбăсенчен сыхланма çийĕнчех кирлĕ мерăсем йышăнмалла.

Çурăлса кайман бомба выртнине тĕл пулсанах, ун çинчен çийĕнчех МПВО штабне, участока е района пĕлтерес пулать. Бомба выртакан вырăна флаг е бомба выртнине асăрхаттаракан паллă лартмалла е хурал тăратмалла. Ун патĕнчен иртсе çӳрекен çынсене кун çинчен çийĕнчех асăрхаттармалла.

Фугаснăй бомбăн вăйĕ взрыв тăвакан япаласен виçинчен килет. Фугаснăй бомба ăшне яланах бомба виçинчен 50—70 процента çити взрыв тăвакан япаласем тултараççĕ. Нимĕç фашисчĕсем яланах 50, 100 тата 250 килограмм туртакан фугаснăй бомбăсемпе усă кураççĕ. Тепĕр чухне вĕсем унтан та пысăк бомбăсемпе — 500, 1000 тата 2000 килограмм таран туртакан бомбăсемпе те усă кураççĕ.

Çакăн пек бомбăсен вăйĕ питех те пысăк. Сывлăшра çурăлнă бомба, хăйĕн йывăрăшне кура таврари вырăна вуншар метр хушши çĕмĕрсе тăкма пултарать.

1000 килограмм туртакан бомба ӳкнĕ вырăнта, çĕр грунчĕ мĕнлине кура, çĕре 15 метр сарлакĕш, 5 метр тарăнăш аялалла кĕрсе кайса айлăм тăвать.

Авиацин фугаснăй бомбисенчен сыхланма ятарласа бомбоубежищĕсем тăваççĕ. Çакăн пек убежищĕсем çук вырăнсенче вăхăтлăха çĕр чавса шăтăк тăваççĕ. Вырăсла ăна «щель» теççĕ. Шăтăксене тарăн тата ансăр чавмалла, вĕсен сарлакăшĕ, унăн тарăнăшне кура, 60 сантиметр пулмалла. Шăтăкăн çиелти сарлакăшĕ 1—1,2 метр пулмалла. Çемçе грунтлă вырăнсенче шăтăк стенисене аялалла ансăрлатса чавас пулать. Шăтăкăн тарăнăшĕ, грунт мĕнлине кура, 1,8 пуçласа 2 метра çити чавмалла. Шăтăк вăрăмĕшĕ, унта миçе çын вырнаçтарма пăхса хушшине шута илсе, кашни çын валли 50—60 сантиметртан кая мар пулмалла. Шăтăкра çынсене ларма çĕртен тенкелсем тăваççĕ. Ун пек чухне шăтăкăн сарлакăшĕ 50 сантиметр пулать, тенкелсен çӳллĕшĕ 40—50 сантиметр, сарлакăшĕ 40 сантиметр пулмалла. Шăтăкра ларакан çынсене бомбăсем çурăлнипе хăрушлăх сахалтарах пултăр тесе, шăтăксене кукăр-макăр туса чаваççĕ. Шăтăкăн тӳрĕ пыракан участокĕ 5 метртан мала пулмалла мар.

Çак шăтăксене çиелтен витес пулать. Çапла пулни вăл, шăтăкра ларакан çынсене тăшман асăрхасран хӳтĕлет тата бомба осколкисем пырса тивесрен сыхланма пулăшать.

Шăтăка çапла витеççĕ: чи малтанах шăтăк çине çавра йывăççем е хулăм хăмасем сарса тухаççĕ, иккĕмĕш ретне çав йывăççемпех ăна урлă сарса тухаççĕ, ун çине вара 10 сантиметр хулăмĕш таран тăмлă тăпра сараççĕ, çиелтен толь пе, руберойдпа е крыша çине витнĕ кивĕ тимĕрпе витеççĕ. Анчах, çак япаласем вырăнта çителĕклĕ мар пулсан, фанерăпа витме те юрать.

Çирĕп сийлĕ мар вырăнсенче шăтăк стенисене чикмексем лартса çирĕплетеççĕ. Çав чикмексен çӳлти вĕçĕсене пралукпа çыхса шалчасенчен çирĕплетеççĕ. Стенасем çумне лартакан чикмексем пĕр-пĕринчен 75 сантиметртан аякра пулмалла мар. Чикмексемпе стена хушшине хăмасем, шалчасем, çапăсем тата ыт. тултарса лартмалла. Çакна шăтăк стенисене аялалла чалăшшăн чавнă çĕрте, стена ишĕлсе анасран тăваççĕ. Çапла вара, шăтăкра ларакан çынсемшĕн стена ишĕлсе анас хăрушлăх пулмасть.

Фугаснăй бомбăсенчен сыхланмалли шăтăксене пĕр вырăнтах темиçе шăтăк тумалла мар, вĕсене пĕр-пĕринчен 10—12 метр аяккарах чавас пулать. Çакна икĕ шăтăк хушшинче бомба ӳксе çурăлнипе пĕр вăхăтрах икĕ шăтăкра ларакан çынсем суран пуласран сыхлас пирки тăваççĕ. Çынсене шăтăка кĕрсе тухма çăмăл пултăр тесе, шăтăка кĕнĕ çĕрте икĕ пусма тума сĕнеççĕ.

Тăшман сывлăшран килсе тапăннă вăхăтра халăх хушшинче çирĕп йĕрке пултăр тесе, халăха вырнаçтарма хăтланса вăхăт ан ирттĕр тесе, çынсене малтанах хатĕрлесе хунă шăтăксем çумне çирĕплетсе тухас пулать.

Шăтăксене, май килнĕ таран, таса усă вырăнсенче чавма тăрăшмалла. Мĕншĕн тесен, йывăçлă вырăнсенче шăтăка хăвăрт чавма йывăç тымарĕсем чăрмантараççĕ. Шăтăксене çурт-йĕрсенчен аякра чавас пулать. Çакна ăна суртйĕрсем ишĕлсе аннипе шăтăкра ларакан çынсем умне хăрушлăх тухса ан тăтăр, пушар мĕн пулсан ăна сӳнтерекен çынсене çӳреме ан чăрмантартăр тесе тăваççĕ.

Шăтăксене çăмăр тата юр шывĕсем кĕрсе каясран сыхласа усрас тесе, шăтăкăн çӳллĕ енне шыв юхмалли канавсем тумалла, шăтăксенче шыв пĕр çĕрелле сăрхăнма лупашкасем чаваççĕ, çав лупашкасене çиелтен хăмапа витсе хураççĕ.

Сăра йывăçлă вырăнсем фугаснăй бомбăсенчен сыхланма пулăшаççĕ, осколкăсене тавралла сапаланса кайма чăрмантараççĕ. Çавăн пекех, бомбоубежищĕсем çук вырăнсенче кирпĕчрен купаланă хулăм стеналлă çуртсенче сыхланма пулать. Çакăн пек суртсен чӳречисене бомба осколкисем ан кĕччĕр тесе, вĕсене çирĕп япаласемпе хупласа лартас пулать.

Хĕрлĕ Çар геройла çапăçни çинчен ютçĕршывсенче мĕн çыраççĕ

ЛОНДОН, июлĕн 12-мĕш. (ТАСС). «Ньюс кроникл» хаçатăн политикăллă обозревателĕ Камминго Хĕрлĕ Çар «вăйсăрри» çинчен калакансенчен тăрăхласа кулать. Обозреватель: Российăран лайăх пĕлтерӳсем килсе тăраççĕ, тесе çырать. Хĕрлĕ Çарăн механизированнăй чаçĕсен ăслă тактикине, совет танкĕсен лайăх пахалăхне, ССР Союзĕн индустриализацийĕ çулти вырăнта тăнине палла туса, Камминго çапла кăтартса парать: Германи командованийĕ çак факторсене пĕрне те шута илмен, çавна пула ăна вăйлăн пырса çапрĕç.

Паллă çар обозревателĕ Лиддель Гарт «Дейли мейл» хаçатра çапла çырать: юлашки эрне хушшинче Германи наступленийĕ çынсем кĕтнинчен хăвăртрах чакнă. Нимĕçсем темиçе секторта малалла куçма пултарнă пулсан та, анчах вĕсем вăрçă тĕлĕшĕнчен пысăк вырăнта тăракан пĕр пункт патне те çитеймен. Çакă питех те характерлă: юлашки кунсенче Германи сводкисенче кĕскен, нимĕн çинчен те каламан сăмахсем çеç пур. Совет авиацийĕ операцисене активлăн туса пырать. Нимĕçсем малтанхи кампанисенче сывлăшра хăйсем хуçа пулнă пулсан, халĕ вара ăна тăвасси пулмасть. Хĕрлĕ Çарăн хăватлă контратакисем лайăх паллăсем пулса тăраççĕ тата çакна кăтартса параççĕ: туртса илнĕ территоришĕн нимĕçсене пысăк çухатусем тутарнипе пĕрлех, совет войскисем механизированнăй вăйсен пысăк резервисене пухса тăратма пултарнă.

«Дейли телеграф энд морнинг пост» хаçат совет войскисем партизанла методсемпе анлăн усă курни çинчен Стокгольмран пĕлтернине пурне те курăнмалла вырăнта пичетлесе кăларнă.

«Таймс» хаçатăн Стокгольмри корреспонденчĕ çапла çырать: Хĕрлĕ Çар нимĕçсене пырса çапни малтан шухăшланинчен те иртсе каять. Германи çарĕнче калама çук пысăк çухатусем пулнă пирки Германири халăх халĕ çавтери хумханать, ăна вăл аманнисемпе пыракан поездсенчен курса тăрать.

НЬЮ-ЙОРК, июлĕн 12-мĕш. (ТАСС). Юнайтед пресс агенстви пĕлтернĕ тăрăх, хĕвелтухăçри фронтра нимĕçсем калама çук пысăк йывăрлăхсене тĕл пулни çинчен Италири «Пополо ди Рома» хаçатăн та ирĕксĕрех çырмалла пулса тăнă. Кунпа пĕрлех хаçат красноармеецсем мораль тĕлĕшĕнчен çирĕп пулни тата питех те хастарлăн çапăçни çинчен те çырать. Хĕрлĕ Çара, тесе çырать корреспондент, кучухнехи принципсен никĕсĕ çинче туса йĕркеленĕ. Вăрçă пуçланнă хыççăн пирвайхи кунсенче нимĕçсем малалла куçса пыма пултарнине çакăнпа ăнлантарса памалла: вĕсем совет чиккисем çине кĕтмен çĕртен тапăннă. Йышăнас пулать, Хĕрлĕ салтаксем тĕлĕнмелле пысăк хастарлăхпа çапăçаççĕ.

СТОКГОЛЬМ, июлĕн 12-мĕш. (ТАСС). «Дагенс нюхетер» хаçат Швецири паллă публицист полковник Братт нимĕç войскисен тылĕнчи партизанла вăрçă çинчен çырнă статьяна пичетлесе кăларнă. Автор çапла çырать: «Пурте: вырăссем партизанла вăрçăна тĕлĕнмелле пысăк ăсталăхпа сарса пыраççĕ, теççĕ. Формально кунта хирĕçмелли çук: формăпа тумланнă салтаксем сарса пыракан партизанла вăрçă вăл «вăрçă» правине» хирĕç пымасть. Вырăс салтакĕ партизанла вăрçă валли юрăхлă пулнине кăтартса пачĕ. Нимĕçсем çапла кăтартса параççĕ: тĕп фронтăн линийĕ хыçĕнче пыракан «пĕчĕк вăрçă»—йывăр, хаяр вăрçă, вăл калама çук пысăк çухатусем кӳрет».

СТОКГОЛЬМ, июлĕн 7-мĕш. (ТАСС). «Стокгольмс тиднинген» хаçатăн Берлинри корреспонденчĕ Крузеншерн çапла çырать: хăшпĕр районсенче вăрçă пĕтнĕ, анчах та вырăссен нумай çар групписем тытăнса тăраççĕ тата чылай вырăнсенче çапăçаççĕ. Нимĕçсен иккĕмĕш лининчи дивизисене малтанхи вăхăтра пулнă тĕп çапăçури пекех Хĕрлĕ Çарăн уйрăм чаçĕсене хирĕç пĕтĕм вăя хурса çапăçма тивет. Нумай фактсем çакна çирĕплетеççĕ: кунта пĕр-пĕринпе çыхăнса тăнă пĕр фронт линийĕ çинчен калама çук. Пĕрремĕш лини малалла кĕрсе кайнă, анчах та иккĕмĕш линин çĕнĕрен çапăçма тытăнмалла. Çапла майпа ĕнтĕ, çапăçусем пуçра шухăшланă пек фронт линийĕнче мар, пысăк территорире пыраççĕ.

Де Голль генералăн выступленийĕ

ЛОНДОН, июлĕн 12-мĕш. (ТАСС). Рейтер агентстви çапла пĕлтерет: июлĕн 11-мĕшĕнче каçхине генерал де Голль Франци валли радио тăрăх сăмах тухса каланă. Де Голль çапла каланă: хăйĕн умĕнче капитуляци тунă çынсемпе усă курса, Гитлер вăрçăра хăйне пулăшу партарать. Виши правителĕсем Германи çĕнтерĕвĕшĕн, Франци пораженийĕшĕн тăраççĕ, преступленилле ĕçсем тунăшăн пулас ăру хăйсене каçарĕ тесе шутлаççĕ. Российăра Германи çарĕ 20 кун хушши кĕрешет ĕнтĕ, çак кĕрешӳ нимĕçсемшĕн кашни кун йывăрланса пырать. Нимĕçсем çак кампание хăвăрт вĕçлеме ĕмĕтленни пурнăçа кĕмерĕ. Германи кунсерен ытларах та ытларах юхăнса пырать. Англи авиацийĕ пĕрмаях ӳссе пырать, унта Франци соединенийĕсем те пур. Хальхи вăхăтра катастрофа умĕнче тăракан Италине пулăшакан Германин питех те лайăх хĕçпăшалланнă Британи империне хирĕç, çĕнтеричченех кĕрешме шут тытнă Российăна хирĕç, питех те пуян ресурссемлĕ Пĕрлешӳллĕ Штатсене хирĕç вăрçмалла пулать. Ăна çавăн пекех ирĕклĕ Франципе союзниксен ӳссе пыракан вăйĕсем хăратса тăраççĕ. Эпир противник вăйсăр теместпĕр, анчах та эпир юлашкинчен пурпĕрех хамăр çĕнтерессине шанса тăратпăр, палăртса хунă çулпа татăклă çĕнтерӳ патне çитиччченех пырăпăр.

Англи корреспонденчĕ Италири шухăш-кăмăлсем çинчен

ЛОНДОН, июлĕн 12-мĕш. (ТАСС). «Дейли мейл» хаçатăн корреспонденчĕ Франци чиккинчен çапла çырать: Гитлер ССР Союзĕ çине тапăннипе вăрçă хăвăрт пĕтессине халĕ ĕнтĕ шанмаççĕ, ун вырăнне Италире питех те салхуллă шухăш-кăмăлсем пуçланнă. Римран килекен пĕлтерӳсем çакна кăтартса параççĕ: халĕ ĕнтĕ Муссолинин кĕтмен çĕртенех çĕнĕ мăшкăл курмалла пулать. Румынин Бессарабири войскисене вăйлатма Гитлер Италирен икĕ дивизи е виçĕ дивизи ыйтать, мĕншĕн тесен Румыни войскисене вăйлăн хĕсеççĕ. Муссолинин ирĕксĕрех çакна йышăнмалла пулса тăнă: халран кайса çитнĕ Итали çарĕнче çав дивизисем валли офицерсем тупма питех те йывăр. Офицерсем çителĕксĕр пулнине кура Италире студентсене васкавлă йĕркепех çара илеççĕ.

Францине пынă итальянецсем çапла калаççĕ: халĕ пĕтĕм Итали шанчăка çухатнă, вăл малашне ырри пулассине кĕтмест.

УКЕРЧĔК ÇИНЧЕ: Германи салтакĕсем персе вĕлернĕ поляксен группи. Масар шăтăкĕ чавакансене çавăн пек инкекех кĕтет.

(«Лайф» журналран илнĕ репродукци).

Гитлеровецсем финн халăхне инкек кăтартрĕç

Тыткăна лекнĕ çар çыннисем каласа пани

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ, июлĕн 11-мĕш. (ТАСС спецкорĕ). Финсен çарĕнчен тарса килекенсен шучĕ кашни кунах ӳссе пырать.

Пирĕн умра — тыткăна лекнĕ çар çыннисен ушкăнĕ. Вĕсем тĕрлĕ çултисенчи, тĕрлĕ профессиллĕ, политика тĕлĕшĕнчен тĕрлĕрен ăнланакан çынсем. Анчах та вĕсене пурне те пĕр шухăш — Совет Союзне хирĕç вăрçас килмен шухăш пĕрлештерсе тăрать.

Хайми Лееви — рабочи-металлист. Вăл политикăллă обстановкăна ăнланса илме тата чăн-чăн положенине тĕрĕс хак пама пултарать.

— Эпир пурте пĕлетпĕр, — тет Хайми, — Хĕрлĕ Çар пирĕн çине тапăнма шухăшламан. Чикĕне чи малтан финсен кадровăй чаçĕсем пăсрĕç. Вĕсем хыççăн вара эпир те — запасра тăнă çĕртен илнĕ салтаксем те кайрăмăр. Малтанхи çапăçурах пирĕн чаçе çĕмĕрсе тăкрĕç. Çапăçу хыççăн эпĕ хамăн юлташсемпе пĕрле паранса тыткăна лекрĕмĕр.

— Эпĕ çапла пĕлтеретĕп, — вĕçлет хăйĕн сăмахне Хайми,—пирĕн хушăра, рабочисем хушшинче, çак вăрçа кăмăллаканни пĕр çын та çук. Финн халăхĕ çак вăрçă çине калама çук хытă тарăхса пăхать. Салтаксенчен ытларахăш пайĕ çапла шутлать: вăрçăшăн пĕртен-пĕр çын — Гитлер айăплă. Фашистла Германи интересĕсемшĕн пире хамăрăн юна тăкма тивет.

Хейнонен Аарне хăма çуракан заводра 15 çул хушши ĕçленĕ. Çарта вара мĕнпурĕ те 10 кун хушши кăна шутланать.

— Эпĕ, çавăн пекех манăн ытти нумай туссем те, — тет Хейнонен, — пире епле лапăрчăк, ирсĕр ĕçе тĕксе кĕртнине чикĕ урлă каçнă хыççăн çеç ăнланса илтĕмĕр. Совет территорийĕ çинче эпир тӳрех пире хирĕç çавтери вăйлăн тănине тĕл пултăмăр, вара камăн ăсталла куç курнă — çавăнталла тартăмăр. Пире хупăрласа илчĕç, эпир винтовкăсене пăрахса, парăнтăмăр. Фашистсемпе шюцкоровецсем кăна вăрçăшăн... Финляндири рабочисем вăрçма шухăшламан тата халĕ те вăрçасшăн мар, — хумханулăн вĕçлет хăйĕн сăмахне Хейнонен.

Тыткăна лекнĕ çар çыннисем — малтан хăма çуракан заводра ĕçленĕ рабочи Экхолм Теуво, хресчен пулнă Хейне Эркко та унпа килĕшеççĕ.

Пирĕн калаçу вĕçĕнче рядовой Нахкури Кайно хăйĕн юлташĕсене финн çарĕнчи салтаксем патне çыру çырма хушрĕ.

Çак шухăша пурте хаваслăн йышăнса илнĕ, тепĕр темиçе сехетрен çыру хатĕр те пулнă.

«Финн çарĕнчи салтаксем! — тесе çыраççĕ тыткăна лекнĕ çар çыннисем. —Сире Хĕрлĕ Çарпа çапăçма ирĕксĕрленĕ. Çак вăрçă пирĕн çĕршыва юхăнтарса пĕтерсе вилĕм патне илсе пырать. Гитлер пирĕн çĕршыва çар лагерĕ туса хучĕ. Мĕн пама пултарать-ха Гитлер Финляндине! Выçлăхсăр, тĕрмесемпе асапсемсĕр пуçне урăх нимĕн те мар. Çĕршыв çаралса юлчĕ.

Финн халăхĕн ывăлĕсем! Финлянди правительствине юнлă авантюрăна пăрахтарса Совет Союзĕпе мир тутарăр. Гитлерăн вăрă-хурахла войскисене хамăрăн çĕршывран хăваласа кăларса ярăр, хамăр халăха лăпкă пурнăçпа пурăнмалла туса парăр.

Эпир сире, финн çарĕнчи салтаксене, чĕнсе калатпăр!

Совет войскисем енне тарса каçăр. Ан хăрăр — сирĕншĕн кунта нимĕнле хăрушлăх та çук. Сире хăратса каланисем пĕтĕмĕшпех суя.

Миршĕн кĕрешĕр!

Пирĕн тăван çĕршывран нимĕçсене хăваласа кăларса ярăр!»

Çыру çине финсен тыткăна лекнĕ çар çыннисем — 7-мĕш пехота полкĕнчи капрал Сисконен Р., самокатнăй 7-мĕш батальонри салтаксем: Хейнонен Аарне, Экхолм Теуво, Хейно Эркко, 4-мĕш бригадăри салтак Хайми Лееви, чикĕри ротăри салтаксем Нахкури Кайно, Ланкинен Матти алă пуснă.

Румынире продовольстви тĕлĕшĕнчи йывăрлăхсене май пулакан пăлханусем

Румынире продовольстви питех те çителĕксĕррине пула çав-çавах пăлхалăх пулса иртеççĕ, мĕншĕн тесен вăл Германие каять.

Венгрири «Мадьярорсаг» хаçат пĕлтернĕ тăрăх, Бухарестра «çăкăрсăр пурăнмалла кунсем» иртерме пуçланă. Çăкăр магазинĕсем умĕнче тăвăллă сценăсем пулса иртеççĕ.

Румыни халăхĕ çилленсе тарăхни çинчен «Дейли мейл» хаçатăн Стамбулри корреспонденчĕ Солтер каласа парать. Вăл çапла пĕлтернĕ: нумаях пулмасть Бухарестра ирхине 5 сехет те 30 минутăра çăкăр магазинĕсенчен пĕрин умне черет пухăнса тăнă. Анчах та 9 сехетре черетри çынсене: çăкăр пулмасть, тесе пĕлтернĕ. Çилленсе тарăхнă халăх Германин распорядительнăй центрĕ вырнаçса тăракан çурт патнелле тапранса кайнă, склада çĕмĕрсе кĕнĕ те унти продуктсене йăлтах илсе тухнă. Германин виçĕ салтакĕ çынсен ушкăнĕн çулне пӳлме хăтланнă, вĕсенчен иккĕшне амантнă, пĕрне вĕлернĕ.

Колхозсенче садсем ĕрчетесси

(Корреспондентсен çырăвĕсем тăрăх)

Çак çура пирĕн республикăри колхозсенче сад-пахчисем ĕрчетес ĕç чылай анлăн сарăлса пычĕ. Ун çинчен редакцине вырăнсенчен килекен çырусем аван каласа параççĕ. Корреспондентсем колхозсенче çĕнĕрен садсем туни, колхозниксем харпăрхăй килĕсем тавра çырла тата çимĕç йывăççисем лартни çинчен, сад-пахча ĕçĕнчи стахановецсен ĕçĕсем çинчен пĕлтереççĕ. Корреспондент А. Соловьев юлташ çапла çырса пĕлтерет:

«Иртнĕ çулсенче Пушанарти (Етĕрне р.) Мичурин ячĕпе тăракан колхозри колхоз руководителĕсем сад ĕçне хисеплесех кайман пулнă. Çимĕç йывăççисем ӳстернĕ çĕрте картасем те юсавлă пулман. Сад пĕтесси патнех çитнĕ.

Халĕ колхозра сад ĕçне тимлĕн туса пыраççĕ. Кăçал çырла тата çимĕç йывăççисем çĕнĕрен чылай лартнă. Садра халĕ тивĕçлĕ йĕркелĕх пур. Хăрнă йывăççене тасатнă, ӳсме кансĕрлекен туратсене иртнĕ, йывăç тунисене пурпа шуратнă. Сада звеновод Игнатий Абрамов лайăх пăхать.

Сад ĕçне Молотов ячĕпе тăракан колхозра та (Октябрьски р.) çавăн пекех аван йĕркеленĕ. Кунта 1938 çулта 11 гектар çине çырла тата çимĕç йывăççисем лартса хăварнă пулнă. Халĕ çакăнта вăйлă сад пулса тăнă. Унăн лаптăкĕшĕ татах та ӳснĕ — 17 гектара çитнĕ. Пурĕ 1.236 тĕп улмуççи, 12 014 тĕп хăмла çырли, 796 тĕп вишня, 604 тĕп хурлăхан, 775 тĕп крыжовник, 110 тĕп слива ӳсеççĕ.

Çырла йывăççисемпе çимĕç йывăççисем кăçал пит лайăх чĕрĕлнĕ, сывă çитĕнеççĕ.

Кивĕ садсене юхăнма памалла мар, вĕсене çуллен-çул лайăхлатмалла. Сад вырăнĕсен лаптăкĕшне кашни çулах ӳстермелле, çырла тата çимĕç йывăççисене ытларах ĕрчетмелле. Малта пыракан колхозсем çакăн пек ĕçлеççĕ те. Çавăн пек ĕçлесси — чылай колхозсемшĕн йăлана кĕнĕ çирĕп йĕрке пулса тăчĕ. Тĕслĕхрен, Октябрьски районри Чăрăш Туçари «Чăваш Обкомĕ», Хутор Шĕнерти «Венера», Чăнкассинчи Калинин тата Шĕнерпуçĕнчи Маяковский ячĕпе тăракан колхозсене илсе кăтартма пулать. Вăл колхозсенче лайăх садсем ĕрчетеççĕ.

«Чăваш Обкомĕ» колхозра сад 5 гектар йышăнать. Садра 170 тĕп улмуççи, 60 тĕп хурлăхан. Хăмла çырлисем лартнă вырăн çур гектар. Садовод Тимофей Львов йывăççене аван пăхса çитĕнтерессишĕн тăрăшать.

«Венера» колхоз кашни çулах улмуççисем çитĕнтерсе сутса пысăк тупăш илет.

Чăнкассинчи Калинин ячĕпе тăракан колхозра 10 гектар çинче сад-пахчи тунă. Колхоз сад йывăççисене лайăх ӳстерме çĕре çемçетсех пырать. Иртнĕ хĕлле сад пахчине 400 лав тислĕк тăкнă пулнă.

Вăрнар районĕнчи Уравăшри «1-ое Мая» колхоз кăçал 3 гектар çинче сад-пахчи лартса хăварчĕ. Пурĕ 371 тĕп улмуççи лартнă. Кунсăр пуçне вĕсем шыв ватакан çĕрте çырма хĕррисене 3.753 тĕп тĕрлĕрен йывăççем лартса хăварнă.

Кăçал йывăççем лартас, садсем ĕрчетес ĕç халиччен кая юлса пынă районсене те анлăн сарăлчĕ. Чăваш АССР Халăх Комиссарĕсен Совечĕпе ВКП(б) Обкомĕн бюровĕ 1940 çулти мартăн 7-мĕшĕнче «Кил вырăнĕсенче сад ĕрчетесси çинчен» йышăннă постановленире сад ĕрчетес ĕç Елчĕк, Чкаловски, Комсомольски, Первомайски, Шăмăршă, Йĕпреç тата Красноармейски районсенче çителĕксĕр сарăлса пыни палăртнăччĕ, халĕ ку районсенче те ĕçре улшăнусем тунă.

Первомайски районри «Липовка» колхоз кăçал сад ĕрчетес тĕлĕшпе производство планĕпе палăртнă ĕçсене ăнăçлă пурнăçларĕ. Колхоз кăçал сурхурне 500 тĕп улмуççи лартса хăварнă. Унта «Антоновка», «Анис» сортлă улмуççисем, груша, китайка тата ытти йывăççем те пур.

Çавăн пекех ку районра «Восход» колхоз кăçал улмуççи тата акаци нумай лартса хăварчĕ.

Красин ячĕпе тăракан колхозра (Комсомольски р.) сад ĕрчетес тĕлĕшпе пикенсе ĕçлеççĕ. Сад вырăнĕ пĕр гектар йышăнать. Пурĕ 159 тĕп улмуççи лартнă. Садра ĕçлекенсен звенине колхозник Герман Иванов ертсе пырать, звенора 9 çын, вĕсем йывăççене юратса пăхаççĕ»,—тесе çырать Родиснов корреспондент.

Колхозсенче сад ĕрчетес ĕçре лайăх кадрсем çитĕнеççĕ. Акă, «Апнер» колхозри (Вăрнар р.) садовод Егоров юлташах илер. Вăл ку ĕçе чĕререн юратса тытăннă, сада вăйлатассишĕн, аслăлатассишĕн çине тăрса ĕçлет. Унăн сачĕ начар мар. Сад виçĕ гектар йышăнать, унта 250 йывăç. Садрах питомник пур. Питомникре улмуççин çамрăк калчисем 5 пин тĕп шутланаççĕ. Иртнĕ çулта сыпса хăварнă улмуççисем кăçал пурте лайăх чĕрĕлчĕç. Садовод колхозăн садне лайăх сыхлать, йĕркеллĕ çитĕнтерессишĕн тăрăшать. Çакăн пек лайăх ĕçлекен садоводсем кашни районрах пур.

Колхозсенче тата колхозниксен кил вырăнĕсенче сад ĕрчетесси çуллен-çул сарăлса пырать. Чăваш республикинче çырла тата çимĕç йывăççисем лартнă çĕр талккăшĕ, империализмлă пĕрремĕш вăрçăччен хипе танлаштарсан, виçĕ хут ытла ӳснĕ. Çĕнĕрен колхоз сачĕсем тунă. Колхозниксем, рабочисем тата служащисем хăйсен килвырăн участокĕсенче ĕрчетнĕ садсен талккăшĕ икĕ хут ӳснĕ. Вăл малашне те ӳссех пырĕ.

КРИТИКĂПА БИБЛИОГРАФИ

Икĕ герой

Аркадий Эсхель çырнă икĕ очерк: «Герой калавĕ» тата «Аслă вĕçевçĕ» иртнĕ çулта «Икĕ герой» тенĕ ятпа уйрăм кĕнекен пичетленсе тухрĕç. Калас пулать, çак пĕчĕк кĕнекене (унта пĕтĕмпе те 47 стр. çеç) кирек кам та пысăк хаваслăхпа вуласа тухмалла. Вăл очерксенче чăн пулнисем çинчен каланă, совет халăхĕн икĕ геройĕ çинчен çăмăл та ăнланмалла чĕлхепе çырнă.

Автор пĕрремĕш очеркра («Герой калавĕ») Вячеслав Петрович Винокуров çинчен — паллă танкист, Совет Союзĕн Геройĕ пулса тăракан пирĕн земляк çинчен калать. Вăл, В. П. Винокуровăн пурнăçне, унăн паттăр та чаплă ĕçĕсене çутатса панă чухне, 1938 çулти событисем çинчен те çырса парать. Пирĕн пĕр канăçсăр кӳршĕ ун чухне пăртланма шут тытрĕ, анчах та унăн, вăл-ку пулсан каялла тарма çăмăлтарах пултăр тесе, вăрçа тапочкăсем тăхăнса пыракан салтакĕсене пирĕн паттăр Хĕрлĕ Çар лайăххах «ăса кĕртрĕ». Вĕсенчен нумайĕшĕсем çавăнтах канлĕ вырăн тупнă, теприсем, çăмăл тапочкăсене те пулин хывса пăрахса, ура тупанĕсене çеç кăтартса хăварнă.

В. П. Винокуров хăйĕн паттăрлăхне çак вăхăтри событисенче кăтартнă. Совет танкĕ, паттăр танкист, — акă пирĕн куç умне мĕн-мĕн тухса тăрать. Кĕнекен авторĕ çакна лайăх ӳкерсе панă. Вăл В. П. Винокуровăн çапăçури паттăр ĕçĕсем çинчен герой сăмахĕсем тăрăх çырнă. Очеркри событисем — чăннипех пулнăскерсем. Çавăнпа та очерка ĕненсе, шанса вулатăн, хумханатăн, савăнатăн...

Иккĕмĕш очерк («Аслă вĕçевçĕ») Совет Союз Геройĕн, пирĕн вăхăтри аслă вĕçевçĕн — Валерий Павлович Чкаловăн пурнăçĕнчи хăшпĕр фактсемпе кĕскен паллаштарать.

В. П. Чкалов тĕнчере пуринчен хăюллăрах, пуринчен инçерех те хăвăртрах вĕçнĕ. Вăл çĕр чăмăрĕ тавра вĕçсе çаврăнма ĕмĕтленнĕ. Унăн ĕмĕчĕсем пирĕн халăх ĕмĕчĕсемпе çыхăнса тăнă. Паллах, çак летчик халиччен пурăннă пулсан, хăйĕн пысăк ĕмĕчĕсене пурнăçа кĕртнине эпир курнă та пулăттăмăр. Анчах пӳтсĕр вилĕм аслă летчикăн хаклă пурнăçне татрĕ.

Аркадий Эсхель çырнă пĕчĕк очерк В. П. Чкаловăн сăн-сăпатне, сарлакан мар пулин те, пирĕн ума татах те тепĕр хут кăларса тăратать. Автор хăйĕн очеркĕнче пирĕн герой, пирĕн депутат хамăр республикăна килни çинчен çырса парать. Çакна вуласан, вăл хамăр патăмăра килнине эпир тепĕр хут аса илетпĕр.

Акă 1937 çулти декабрь.

«Кăнтăрла тĕлнелле Канаш ĕççыннисем райисполком умĕнчи площаде пухăнчĕç. Пĕчĕкçеç йывăç трибуна çинче Валерий Павловичăн сарлака хулпуççиллĕ кĕрнеклĕ пӳ-сийĕ курăнса кайсан, халăх, хăватлă океан хумĕ пек, пĕчĕк утрав-трибуна еннелле туртăнчĕ. Кунашкал халăх нихăçан та площадьре пулман» (42 стр.).

Пур çĕрте те, хулара, ялта, халăх хăйĕн ывăлне пысăк хаваслăхпа кĕтсе илнĕ.

Çакă вăл геройпа халăх хушшинчи тачă çыхăну çинчен калать: халăх хăйĕн геройĕсене юратать, çавăнпа та, ырă сунса, ăшă сăмахпа кĕтсе илет.

... В. П. Чкалов пирĕнтен вăхăтсăрах уйрăлса кайрĕ. Вăл пурăннă пулсан, унăн паттăр ĕçĕсене эпир татах та курнă пулăттăмăр. Германи фашисчĕсене хирĕç вăл курман-илтмен хаярлăхпа çапăçнă пулĕччĕ: вĕсене ăста тĕл пулнă, ăста хуса çитнĕ — çавăнта çапа-çапа путлантарнă пулĕччĕ.

В. П. Чкалов ученикĕсем ăмăрткайăксем пек вĕçеççĕ, тăшмана хирĕç арăслан пек хаяррăн, улăп пек вăйлăн çапăçаççĕ, юнĕçен Гитлерăн тискер сĕмсĕр çăханĕсене пере-пере антараççĕ.

— Пирĕн ĕç — тĕрĕс ĕç. Тăшмана çапса аркататпăр. Çĕнтерӳ пирĕнтех пулать, — тет пирĕн халăх хăйĕн паттăр летчикĕсемпе пĕрле.

В. ДОЛГОВ.

---

*) Аркадий Эсхель. «Икĕ герой», ЧАССР Госиздат, Шупашкар хули, 1940, стр. 47. Хакĕ 1 т. 45 пус.

Çĕр пăрçисене вăхăтра пĕтерессишĕн

Çĕр пăрçисем тĕштырăсем, пахча-çимĕçсем тата техникăллă культурăсем çине тапăнса, вĕсене сиен кӳме пултараççĕ. Хуть те мĕн тĕрлĕ çĕр пăрçи те çанталăк ăшă тăнă чухне çамрăк ӳсен-тăрансем çине ытларах тапăнать.

Купăста пирĕн условире чи кирлĕ пахча-çимĕç пулса тăрать. Купăста лартса тăвакан çĕр лаптăкĕ тата унăн тухăçлăхĕ çулран-çулах ӳсет. Пирĕн задача — çак культурăн тухăçлăхне тата та ытларах ӳстересси, ĕççыннисем валли çак çимĕçе çулталăкипе пурăнмаллăхах хатĕрлесси. Çак задачăна пурнăçа кĕртнĕ çĕрте, пĕлсе ĕçлемесен, çĕр пăрçисем нумай сиен кӳме пултараççĕ. Хăшпĕр çулсенче çĕр пăрçисем купăста çине тапăнса унăн тухăçне чакарнă пулнă. Иртнĕ çулта Сĕнтĕрвăрри районĕнчи уйрăм колхозсенче çамрăк купăста калчисене пăрçасем çисе янă пулнă. Сиен кӳнĕ калчасем вырăнне çĕнĕрен лартма тивнĕ.

Çĕр пăрçисем çавăн пекех редис, çарăк, выльăх çаракĕ, горчица йышши культурăсене те сиен кӳме пултараççĕ.

Хăшпĕр юлташсем вăхăтлăха çанталăк сивĕтни тата çанталăк нӳрĕ тăни çĕр пăрçисене пĕтерме пултарать, тесе шутлаççĕ. Капла шутлани пĕртте тĕрĕс мар. Çĕр пăрçисем çанталăк вăхăтлăха сивĕтнĕ тата нӳрĕ тăнă чухне ӳсен-тăрансен çулçисене çиме пăрахаççĕ. Анчах та вĕсем вилсе пĕтмеççĕ. Çанталăк ăшăтсан каллех сываласçĕ, ӳсен-тăрансене каллех сиен тума тытăнаççĕ. Çĕр пăрçисем ӳсен-тăрансене шăтса тухнă хыççăн 10—15 кун хушшинче уйрăмах хытă тапăнма пултараççĕ. Çавăнпа та пахча-çимĕçсем ӳстерес тĕлĕшпе малта пыракансем çĕр пăрçисене çийĕнчех пĕтерсе пыраççĕ.

Çĕр пăрçисене тĕрлĕ майсемпе те пĕтерме пулать. Ку тĕлĕшпе ялхуçалăх специалисчĕсем усăллă канаш пама пултараççĕ. Ӳсен-тăран калчисем çине наркăмăшлă кальци сапмалла. Ăна çул çинчи тусанпа хутăштарса сапма та юрать. Пĕр гектар çине 10 килограмм кирлĕ пулать. Табак тусанĕпе сапас пулсан, пĕр гектар çине 120-150 килограмм кирлĕ.

Кремнефтористăй натрине çул çинчи тусанпа хутăштарса сапас пулсан, пĕр гектар çине сапма кремнефтористăй натри 10—12 килограмм кирлĕ пулать.

Çĕр пăрçисене химиллĕ майсемпе пĕтерессине шитĕ асăрхаса тумалла, ăна çав ĕçе лайăх пĕлекен çынсем ертсе пынипе ирттермелле.

Сумкурăксем çĕр пăрçисене ĕрчеме пулăшаççĕ. Çавăнпа та тырпул, пахча-çимĕç, техникăллă культурăсем çинчи сумкурăксене сумласах тăмалла.

Агроном Т. НИКИТИН.

Фронт валли çĕнĕ кадрсем

Германи фашизмĕ пирĕн юратнă тăван çĕршыв çине ултавлăн тапăннă хыççăн Чăваш пединститутĕнчи пуçламĕш парторганизаци пуçарнипе тĕрлĕ кружоксенчен медсестрасем, медсанитаркăсем тата пулеметчиксем вуншар çын вĕренсе тухнă.

Пединститутра тăван çĕршыв оборони валли кадрсем хатĕрлес ĕç халĕ те хĕрӳллĕн пырать. Хальхи вăхăтра пединститутра пулеметчиксен курсĕнче, медсестрасен курсĕнче вуншар çын вĕренеççĕ. Июлĕн 8-мĕшĕнче пединститутра ĕçлекенсемпе вĕренекенсем пурте ПВХО значокĕсене илме нормăсем парас тĕлĕшпе кружоксенче вĕренме тытăнчĕç, самозащита группи организациленĕ.

Массăллă оборона ĕçĕнче коммунистсем Г. Васильев, М. Воробьева, Кандакова тата Романова юлташсем ыттисене пример кăтартса ĕçлеççĕ.

Ответлă редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

НКФ СССР
Казанский финансово-экономический институт
им. В. В. Куйбышева
ОБ'ЯВЛЯЕТ ПРИЕМ СТУДЕНТОВ НА 1941—42 УЧЕБНЫЙ ГОД.

Институт готовит высококвалифицированных экономистов-финансистов для работы в финансовых органах и спецбанках (Промбанк, Комбанк, Сельхозбанк).

Срок обучения 4 года.

В институт принимаются лица в возрасте от 17 до 35 лет, имеющие среднее образование.

Все поступающие в институт подвергаются приемным экзаменам по предметам: русскому языку и литературе, истории народов СССР, математике и географии.

Отличники зачисляются без экзаменов.

Прием заявлений о зачислении производится с 20 июня по 1 августа.

Заявления подаются на имя директора института с приложением: а) автобиографии, б) аттестата об окончании среднего учебного заведения (в подлиннике), в) трех фотокарточек (паспорт пред'является при личной явке), г) справки об отношении к воинской обязанности (для военнообязанных).

Приемные экзамены производятся с 1 по 20 августа.

Зачисления в институт с 21 по 25 августа.

За всеми справками обращаться по адресу: г. Казань, ул. Карла Маркса, 43. Финансово-экономический институт.

ДИРЕКЦИЯ.

2—2

РЕДАКЦИ АДРЕСĔ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторăн — 0—67, редактор заместителĕн — 3—97, редакци секретарĕн — 4—40, пропаганда пайĕн — 4—97, парти пурнăç пайĕн — 7—97, ялхуçалăхĕпе промышленность пайĕсен — 0—88, çырусемпе рабселькорсен пайĕн — 2—30, дежурнăйăн — 6—23, «Ленин çулĕпе» журналăн — 0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 2553

Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР, Заказ Ь 345. ф. 6 ½ 84 п. л.